

24 november 2020

COVID-19-monitor Inspectie van het Onderwijs meting 3: Hoe hebben scholen en instellingen het onderwijs vormgegeven in de periode vanaf de zomervakantie tot aan begin oktober 2020?

Het onderzoek

De inspectie heeft wederom landelijk in beeld gebracht hoe besturen, scholen en instellingen tijdens de COVID-19-crisis het onderwijs hebben vormgegeven. Dit gebeurde door te (beeld)bellen met besturen en met scholen en instellingen uit alle sectoren (po, vo, so, mbo en ho). Het onderzoek is een vervolg op de uitkomsten van eerdere monitors. De eerste monitor werd uitgevoerd in april 2020 (gepubliceerd op 13 mei). De focus lag toen op het opstarten van het afstandsonderwijs. De tweede monitor vond plaats vlak voor de zomervakantie en richtte zich op de (gedeeltelijke) herstart van het onderwijs (gepubliceerd op 2 september 2020). De derde meting, waarover we hier rapporteren, vond begin oktober plaats en brengt de ontwikkelingen in het onderwijs in beeld sinds de zomervakantie. In het voorjaar van 2021 zullen we over deze COVID-19-monitors ook rapporteren in de jaarlijkse Staat van het Onderwijs.

Samenvatting speciaal onderwijs

Tussen 28 september en 9 oktober 2020 hebben inspecteurs en analisten voor de derde keer telefonische interviews afgenomen bij schoolleiders in het kader van de COVID-19-monitor. Dit gebeurde op basis van een representatieve steekproef bij 50 scholen voor speciaal onderwijs. Van deze scholen brachten we de onderwijssituatie in kaart over de periode vanaf de zomervakantie. De steekproef van de derde meting komt overeen met de steekproef van de tweede meting waarover we op 2 september 2020 op onze website publiceerden. De steekproef komt grotendeels (98%) overeen met de steekproef van de eerste meting waarover we op 13 mei 2020 publiceerden. Parallel aan de interviews met schoolleiders bezochten inspecteurs vijf scholen en spraken daar met leraren en enkele leerlingen uit de bovenbouw om hun ervaringen te horen. Waar van toepassing hebben we dit als kleuring van het onderzoek in de tekst opgenomen.

De hoofdbevindingen op een rij:

Verworvenheden

- In het afgelopen schooljaar zetten de scholen vanwege de COVID-19 omstandigheden nieuwe digitale of andere toepassingen in. Vrijwel alle scholen gaven aan (een deel van) deze toepassingen dit schooljaar breder in te zetten. Het gaat dan bijvoorbeeld om videobellen met het team, waardoor overleggen effectiever en efficiënter kunnen plaatsvinden. Ook waren er scholen die structureel intensiever (digitaal) contact met ouders blijven houden. Leraren zeiden te merken dat ouders, nu ze intensiever bij het onderwijs betrokken zijn, beter en sneller inzien dat hun kind extra (externe) ondersteuning nodig heeft. En waar ouders voorheen niet naar een ouderavond op school konden komen, sluiten ze nu wel aan bij een digitale bijeenkomst.

- Verder gaven leraren aan vaker digitaal aanbod in te zetten, zoals een programma dat leerlingen helpt bij het inoefenen van rekenvaardigheden. Ook zeiden ze meer gebruik te maken van instructievideo's en online lessen, onder andere voor leerlingen die ziek thuis zitten maar nog wel in staat zijn online aan de les deel te nemen.
- Een andere binnenkomst van de leerlingen bij de start van de dag was ook een veelgenoemde nieuwe verworvenheid. De kinderen komen nu alleen de school binnen, zonder ouders of taxichauffeurs, en lopen rechtstreeks, soms via zij-ingangen naar hun klaslokaal. Hierdoor zijn de rust in de school en de aandacht voor de kinderen toegenomen.

Personele knelpunten

- Een meerderheid van de scholen gaf aan in de periode na de zomervakantie een COVID-19 gerelateerd tekort te hebben aan leraren, assistenten en ondersteuners. Vaak waren er dan ook onvoldoende (bevoegde) vervangers beschikbaar.
- Vrijwel alle scholen (94%) hadden sinds de zomervakantie te kampen met leraren die tijdelijk thuis zaten in afwachting van een COVID-19-test(uitslag). Ook kwam het geregeld voor dat leraren thuis in quarantaine zaten vanwege de fysieke kwetsbaarheid of besmetting van hun huisgenoten, de eigen fysieke kwetsbaarheid of omdat ze zelf met het virus besmet waren. Doorgaans werden lessen opgevangen door collega's, soms werden de betreffende groepen leerlingen verdeeld over andere groepen. Ruim vier op de tien scholen (44%) waren genoodzaakt groepen leerlingen één of enkele dagen naar huis te sturen en één school sloot (tijdelijk) de deuren. Deze maatregelen namen de scholen veelal om organisatorische redenen, soms op advies van de GGD of op eigen initiatief om het risico op verdere besmetting te voorkomen. Bij het (gedeeltelijk) stopzetten van het onderwijs op school kregen de leerlingen vaak een combinatie van fysiek en afstandsonderwijs (50%), soms enkel afstandsonderwijs (23%), maar geregeld ook (tijdelijk) geen enkele vorm van onderwijs (27%). Bij het afstandsonderwijs kon in de meeste gevallen een beroep worden gedaan op de thuiszittende leraren (59%; bij nog eens 11% indien de situatie dat toeliet).
- Op het moment van bevraging trof bijna de helft van de scholen (47%) maatregelen omdat er leraren om COVID-19-gerelateerde redenen thuis waren. Ruim een op de tien scholen had op dat moment groepen leerlingen naar huis gestuurd (11%). Scholen gaven aan erop toe te zien dat niet steeds dezelfde groepen leerlingen door de maatregelen getroffen werden.

Knelpunten in de verzorging van het onderwijs en de instroom van nieuwe leerlingen

- In het verlengde van de genoemde personele knelpunten zagen veel scholen de moeilijke inzetbaarheid van leraren (70%) en onderwijsassistenten of lerarenondersteuners (42%) als gevolg van COVID-19 als een knelpunt in de verzorging van het onderwijs. Ook als er vervangers beschikbaar waren, bood dat niet altijd voor alle doelgroepen een passende oplossing. Sommige kinderen in het speciaal onderwijs hebben vanwege hun beperkingen grote behoefte aan leraren en assistenten met wie ze vertrouwd zijn. Contact met vreemden zorgt bij hen vaak voor onrust, angst en/of gedragsproblemen.

- Verschillende scholen vonden het lastig om de 1,5 meter afstand tussen volwassenen te realiseren. Leraren die onderwijs geven aan leerlingen die intensieve fysieke verzorging en/of ondersteuning en nabijheid nodig hebben, zeiden dat het onmogelijk is de 1,5 meter afstand te bewaren. Andere leraren gaven aan geen afstand te kunnen houden wanneer ze (vaak gezamenlijk) ernstig problematisch gedrag van een kind moeten reguleren. Ze besloten daardoor soms eerder dan gebruikelijk om ouders te vragen hun kind te komen ophalen.
- Bij ongeveer twee op de drie scholen waren er knelpunten bij de instroom van nieuwe leerlingen als gevolg van de COVID-19 situatie. Deze scholen moesten vaak de introductie voor ouders en leerlingen anders vormgeven: geen sfeer proeven met een bezoek onder schooltijd, maar bijvoorbeeld een digitale rondleiding door de school of een bezoek na schooltijd in een vrijwel leeg schoolgebouw. Ook konden intakes geregeld niet doorgaan. Daarnaast stroomden bij sommige scholen bij de start van het nieuwe schooljaar leerlingen uit het reguliere onderwijs in die onder normale omstandigheden al in het vorige schooljaar de overstap naar het speciaal onderwijs gemaakt hadden.

(Inrichting van het) onderwijsaanbod

- Het merendeel van de scholen gaf aan voor alle leerlingen weer het reguliere onderwijsprogramma te volgen, zowel wat betreft de cognitieve (82%) als de sociale en emotionele onderwijsinhoud (83%). Andere scholen boden maatwerk aan leerlingen of focusten in eerste instantie op herhaling van stof om achterstanden in te lopen.
- Drie op de tien scholen gaven aan dat enkele leerlingen nog (gedeeltelijk) afstandsonderwijs kregen. Soms was er sprake van fysieke kwetsbaarheid of besmetting van een huisgenoot, soms was de reden niet gerelateerd aan COVID-19, in enkele gevallen hielden ouders hun kinderen thuis omdat zij twijfelden of de school de veiligheid van hun kind kon waarborgen.
- Leraren vertelden zich zorgen te maken over enkele leerlingen die vanwege een kwetsbare eigen gezondheid nog altijd niet naar school konden komen. Ze spanden zich in deze leerlingen bij de school betrokken te houden, niet alleen om onderwijs te blijven volgen, maar zeker ook om sociale uitwisseling met klasgenoten mogelijk te maken. De leerlingen die wel naar school kwamen, benadrukten dat ze vooral blij waren hun klasgenoten weer te kunnen ontmoeten. De sociale contacten en de vaste structuur van het lesprogramma hadden ze gemist. Sinds de zomervakantie verloopt alles volgens hen weer min of meer normaal, maar het schoolreisje kon niet doorgaan, dat vonden ze jammer.

Zicht op ontwikkeling

- Ruim acht op de tien scholen (84%) brachten vlak voor de zomervakantie of bij de start van het nieuwe schooljaar de ontwikkeling van de leerlingen in kaart. In de regel gebeurde dit voor alle leerlingen, veelal door ontwikkelingsperspectieven te evalueren, toetsen af te nemen of leerlijnen te scoren. Van de scholen die de ontwikkeling vaststelden, noemde twee derde dat er leerlingen waren die zich niet conform hun ontwikkelingsperspectief ontwikkelden; een op de vier scholen gaf aan

dat de meeste dan wel alle leerlingen niet volledig op koers lagen. Leraren hadden het in dit verband over achterstanden van individuele leerlingen in vakgebieden als taal en rekenen, maar vaker werden aspecten van 'leren leren' zoals plannen en concentreren als aandachtspunten genoemd. Alle scholen zeiden zowel de cognitieve als de sociale en emotionele ontwikkeling van de leerlingen inmiddels weer op de gebruikelijke wijze te volgen.

- Scholen noemden diverse acties die zij inzetten om eventuele achterstanden in de ontwikkeling in te halen. Vaak kozen ze ervoor specifieke interventies bij individuele leerlingen te plegen, extra leerstof aan te bieden of te differentiëren in instructie en verwerking afgestemd op de situatie van de groep. Vier op de tien scholen meldden een aanvraag te hebben gedaan voor de subsidieregeling inhaal- en ondersteuningsprogramma's voor onderwijs 2020/2021.

Veiligheidsbeleving leerlingen

- Ongeveer de helft van de scholen (48%) gaf aan de actuele veiligheidsbeleving van leerlingen in kaart te hebben gebracht, vaak door afname van de veiligheidsmonitor en in mindere mate door eigen observaties of door gesprekken te voeren met leerlingen en ouders. Zes op de tien scholen zeiden acties te ondernemen om de veiligheidsbeleving van leerlingen te verbeteren. Veelgenoemde acties waren het vaker voeren van gesprekken met individuele leerlingen of de gehele groep.

Evaluatie onderwijs

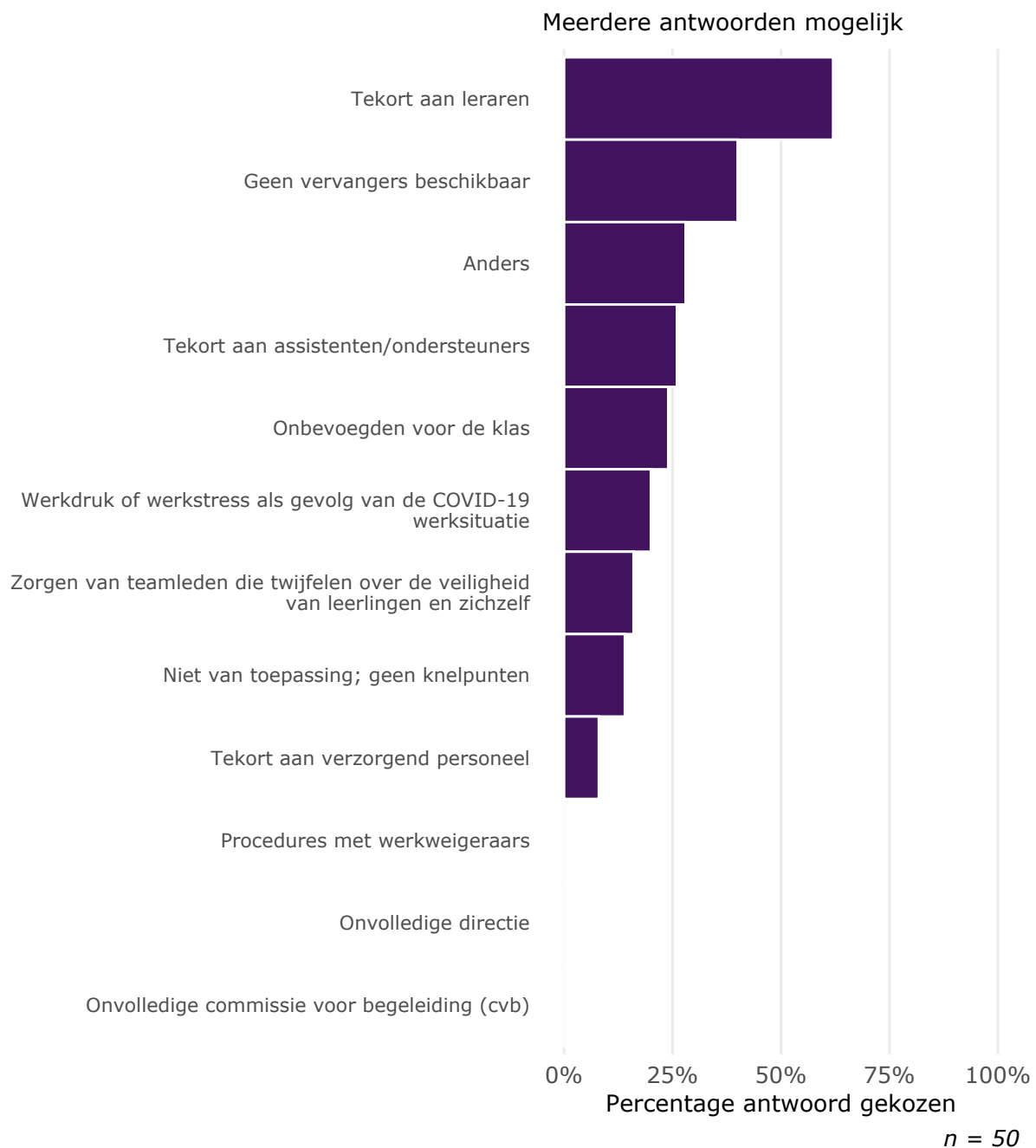
- Vrijwel alle scholen (96%) gaven aan het onderwijs zoals verzorgd in de COVID-19-periode te hebben geëvalueerd. Dit gebeurde veelal middels team-, MR- of directiebesprekingen. Geregeld werden er ook vragenlijsten uitgezet onder ouders en personeel en werden er groepsgesprekken met leerlingen gevoerd. Leraren gaven aan de afgelopen maanden veel tussentijds met elkaar geëvalueerd te hebben over het onderwijsaanbod en de inrichting daarvan om samen na te gaan wat wel en niet werkt voor de doelgroep.
- Bij twee op de drie scholen leidden de evaluaties tot verbeter- of ontwikkelacties voor de (meer)jaarplannen van de school. Vaak waren die acties erop gericht om het onderwijs verder te digitaliseren en (beleidsgerelateerde) onderwerpen van dit schooljaar naar het volgend schooljaar door te schuiven om ze goed te kunnen afronden. Ook waren er scholen die door de nieuwe verworvenheden besloten andere onderwijsinhoudelijke accenten te leggen.

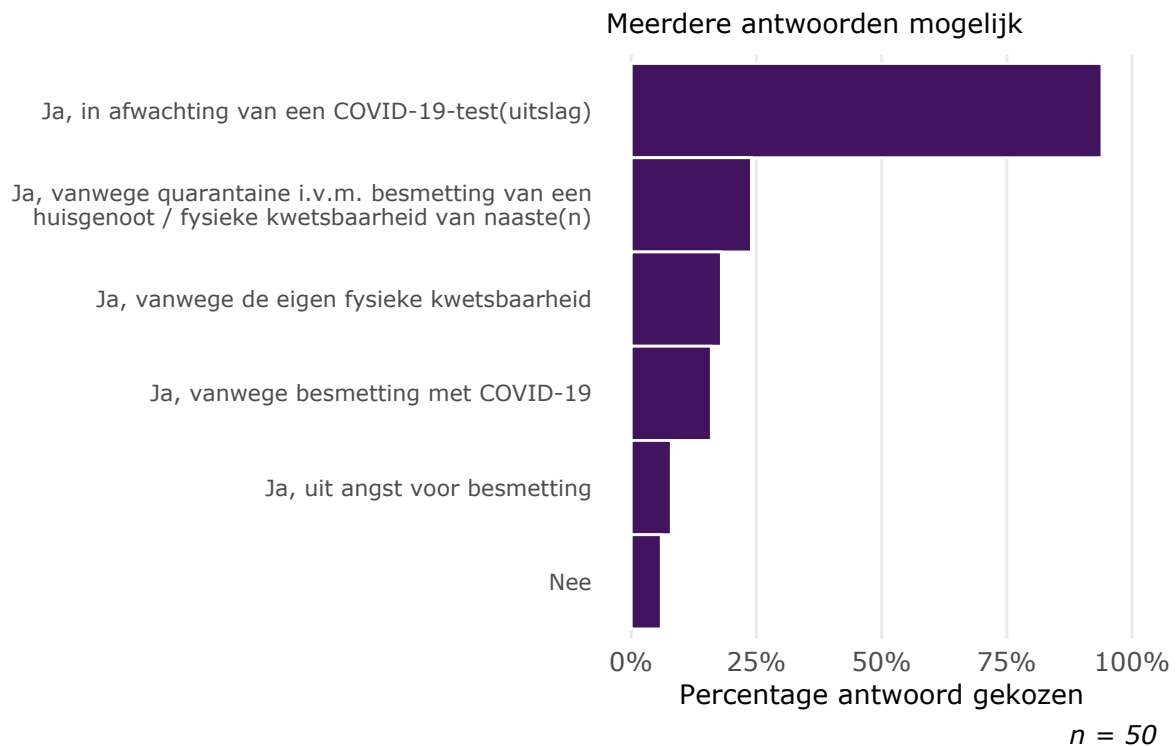
Overzicht van de data in grafiekvorm

De volgende pagina's tonen de onderzoeksresultaten in grafiekvorm. Onder elke grafiek noemen we het aantal respondenten dat antwoord gaf op de bijbehorende vraag. De getoonde percentages per antwoordoptie reflecteren het aantal respondenten dat het betreffende antwoord gaf ten opzichte van het aantal respondenten dat de vraag beantwoordde. Wilt u de exacte onderliggende cijfers weten? Of ervaart u problemen met de digitale toegankelijkheid van de informatie? Neem dan contact op via het [contactformulier](#).

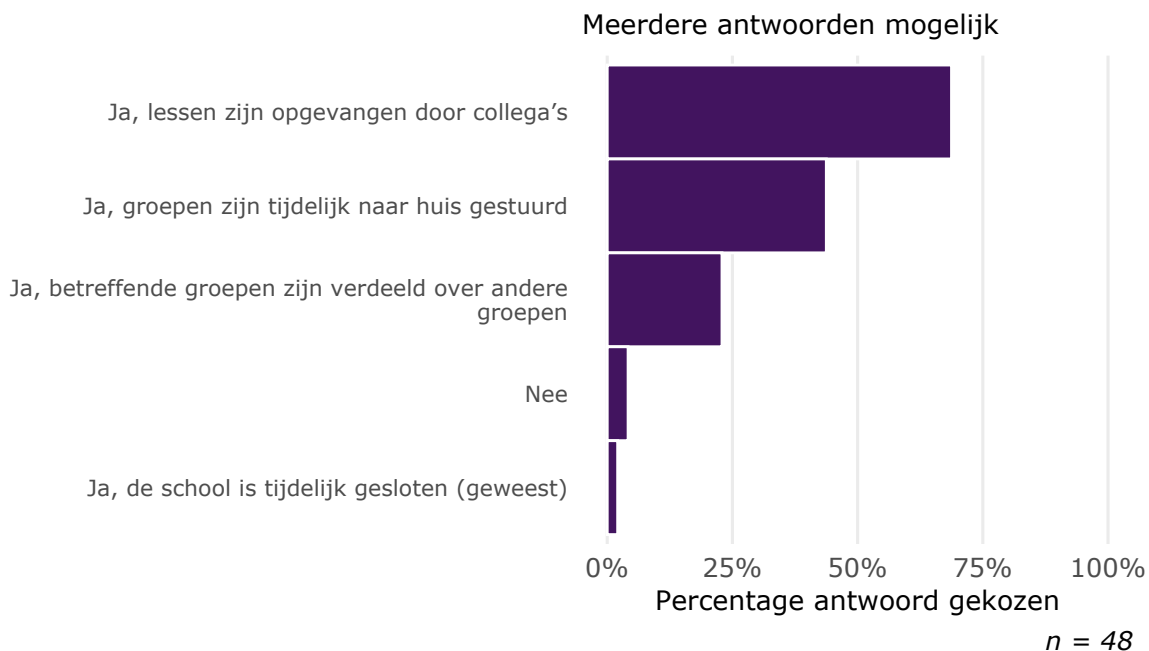
Personeel

Heeft de school sinds de opstart van het nieuwe schooljaar personele knelpunten ervaren?

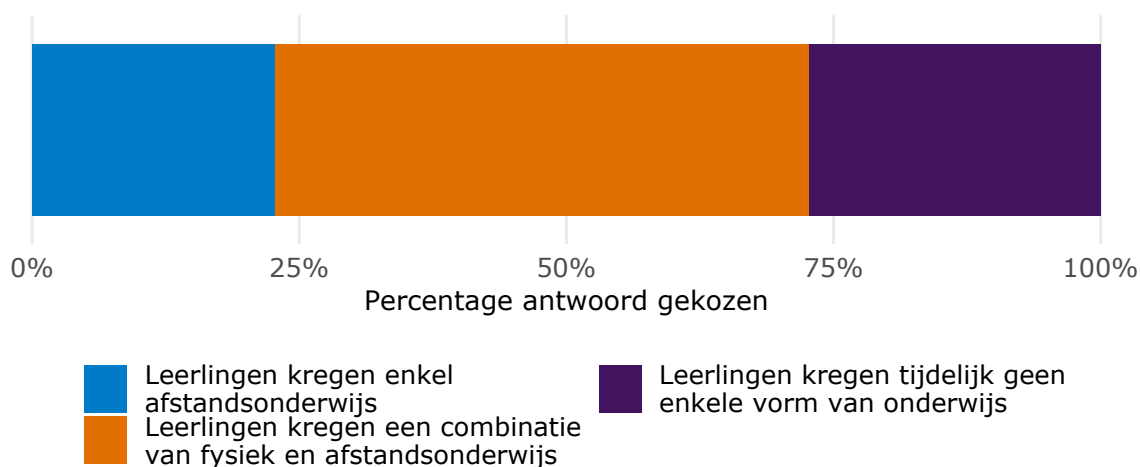

Heeft de school sinds de zomervakantie de situatie meegemaakt dat (voor zover bekend) leraren/ thuis waren om COVID-19-gerelateerde redenen?

Zo ja, zijn er maatregelen getroffen omdat er leraren afwezig waren vanwege COVID-19-gerelateerde redenen?

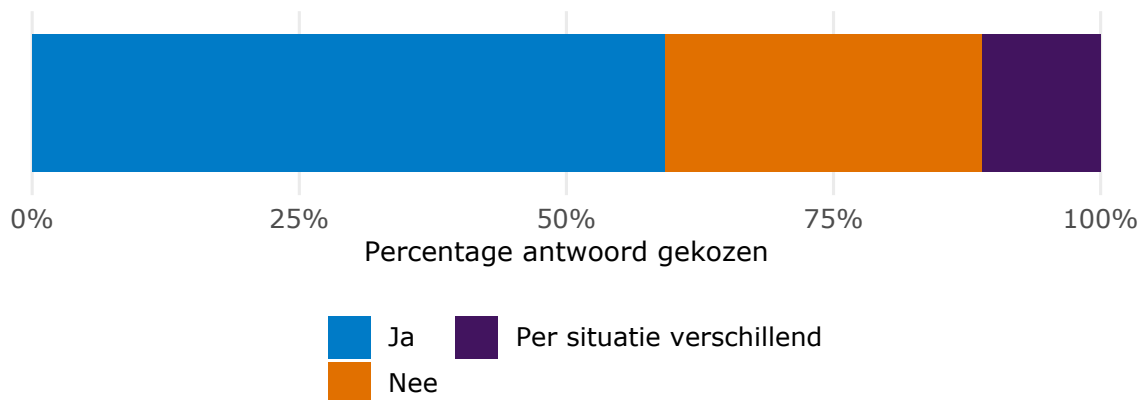

Bij dergelijke maatregelen, hoe vond het onderwijs doorgang?

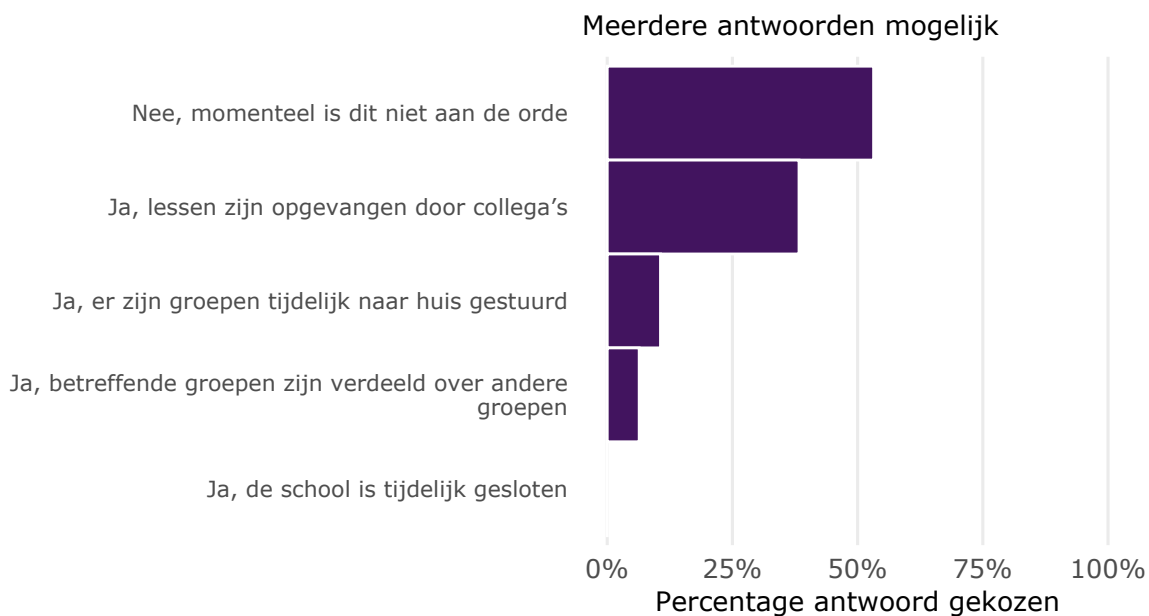
n = 22

Bij dergelijke maatregelen, waren thuiszittende leraren betrokken bij het (gedeeltelijke) afstandsonderwijs?

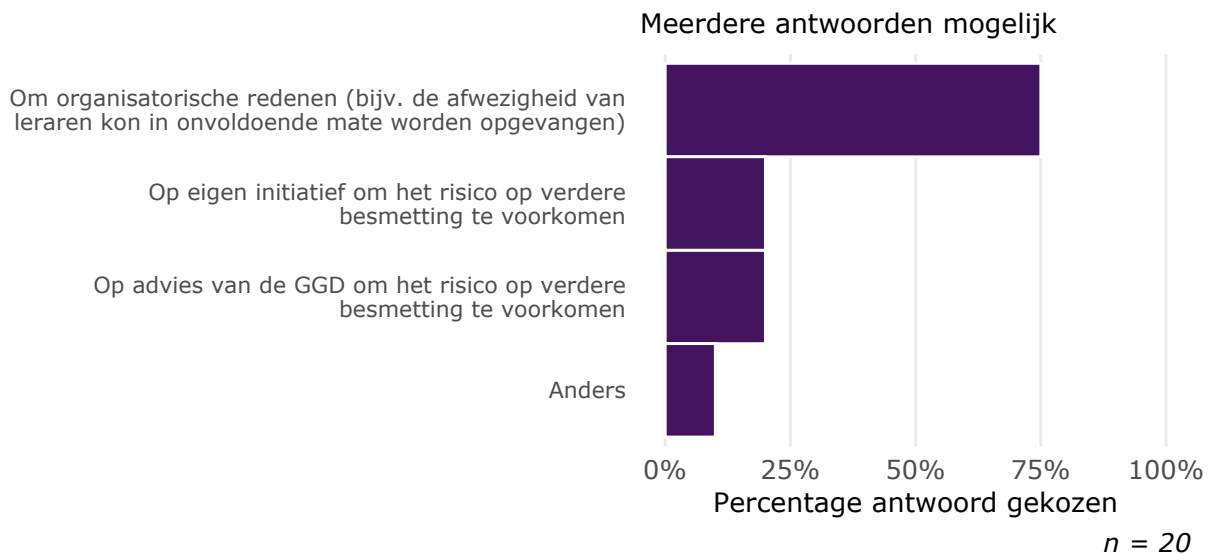

n = 27

Treft de school op dit moment maatregelen omdat er leraren thuis zijn vanwege COVID-19-gerelateerde redenen?

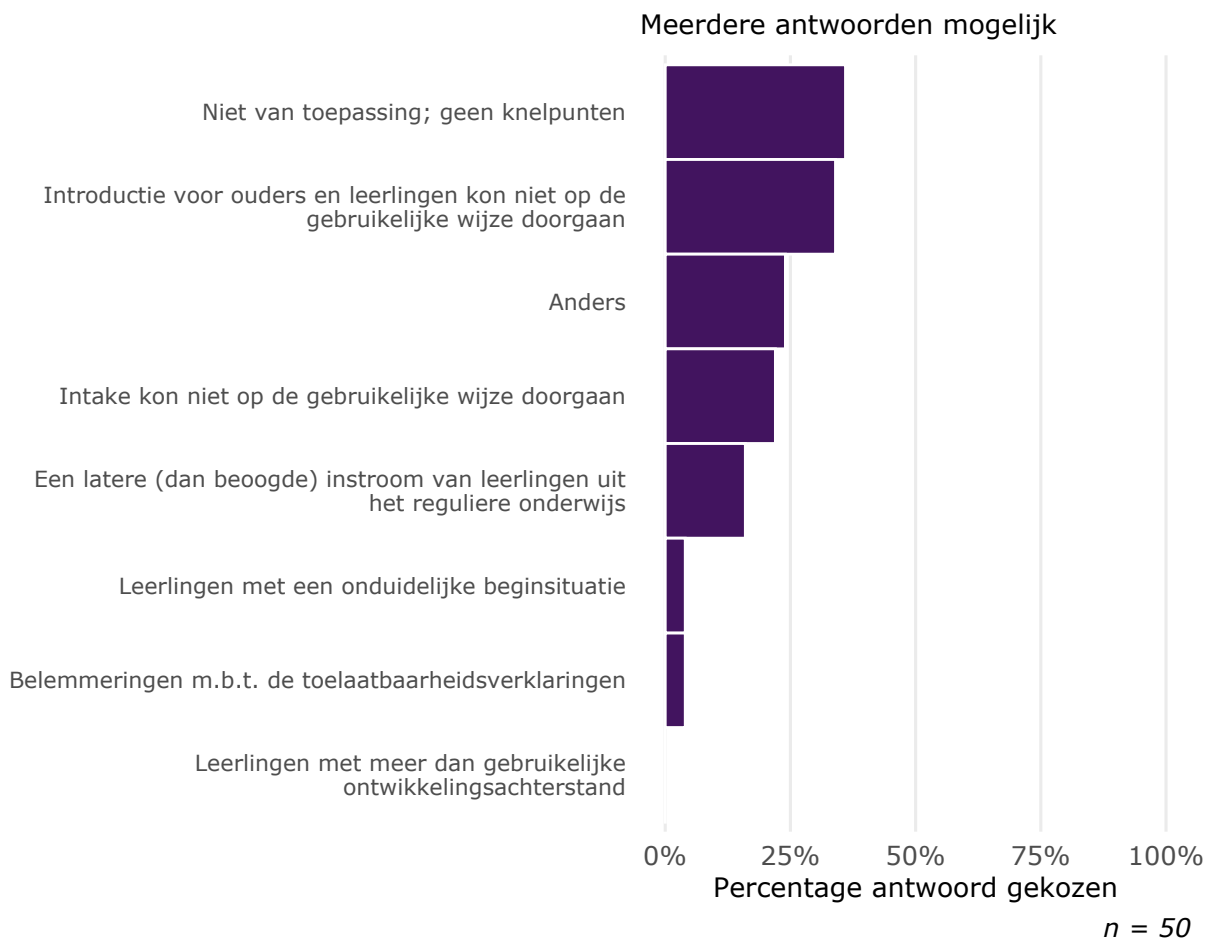

n = 47

Indien groepen tijdelijk naar huis werden gestuurd of de school tijdelijk sloot, waarom werd deze maatregel dan getroffen?

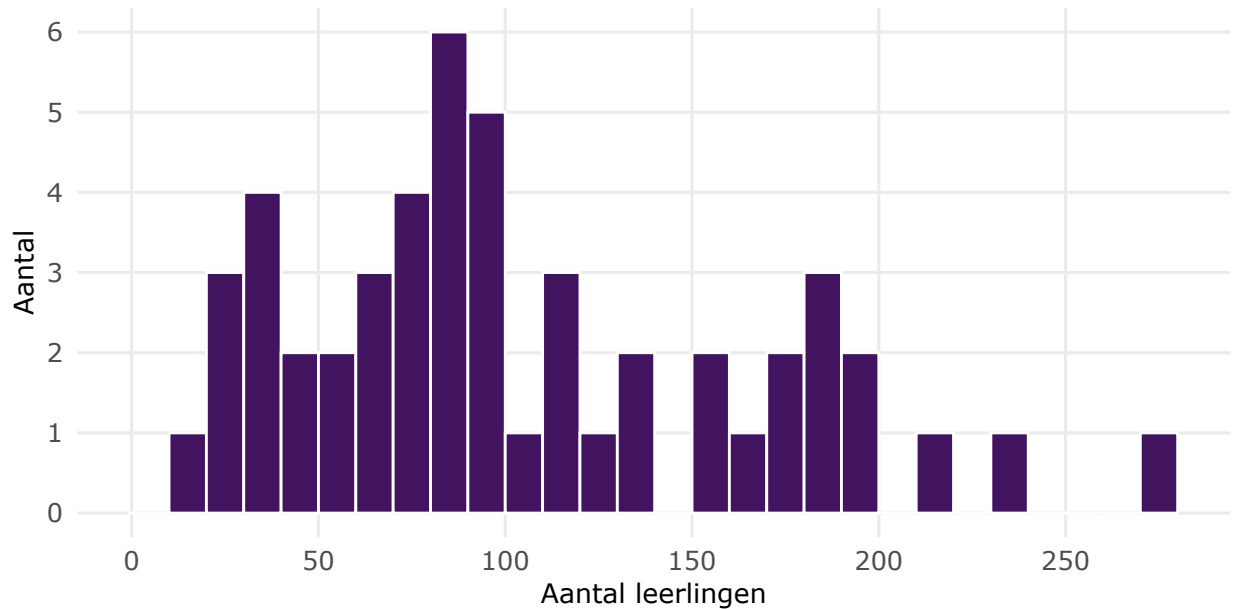
Instroom

Waren er bij de instroom van nieuwe leerlingen knelpunten als gevolg van de COVID-19-crisis?

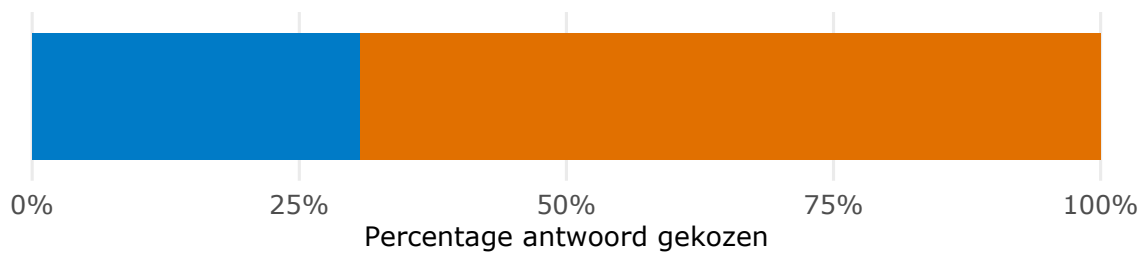
Huidige inrichting van het onderwijs

Hoeveel leerlingen staan op de school ingeschreven?

n = 50

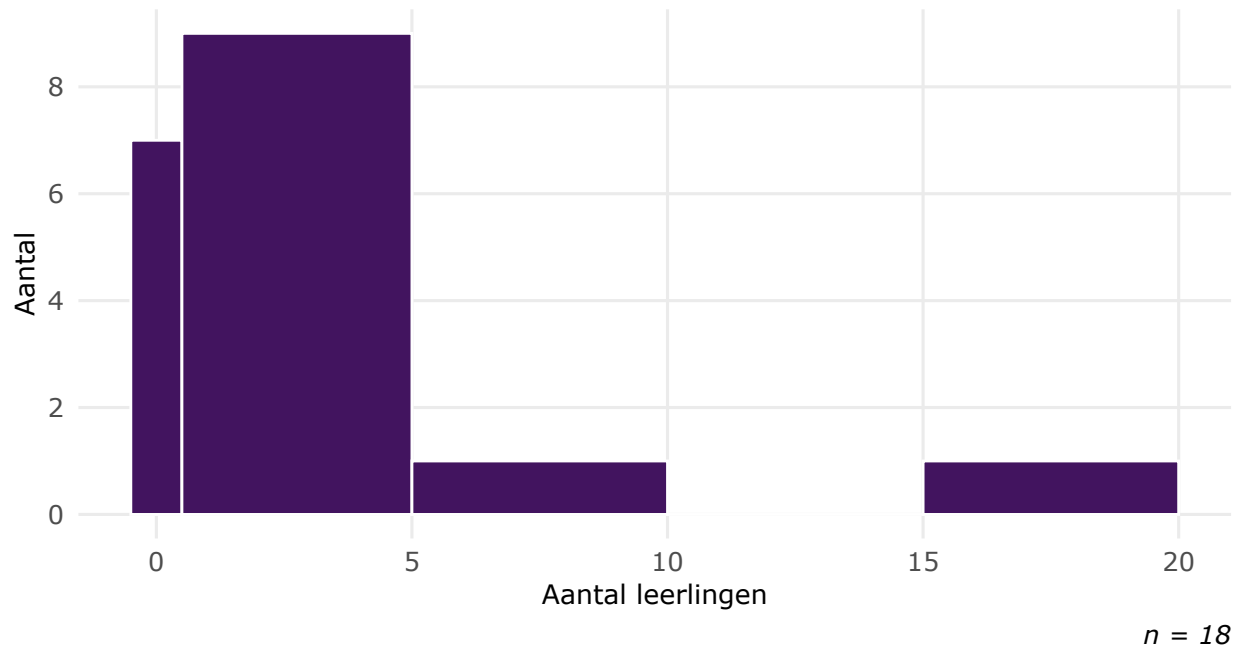
Zijn er op dit moment nog leerlingen die geheel of gedeeltelijk afstandsonderwijs krijgen?

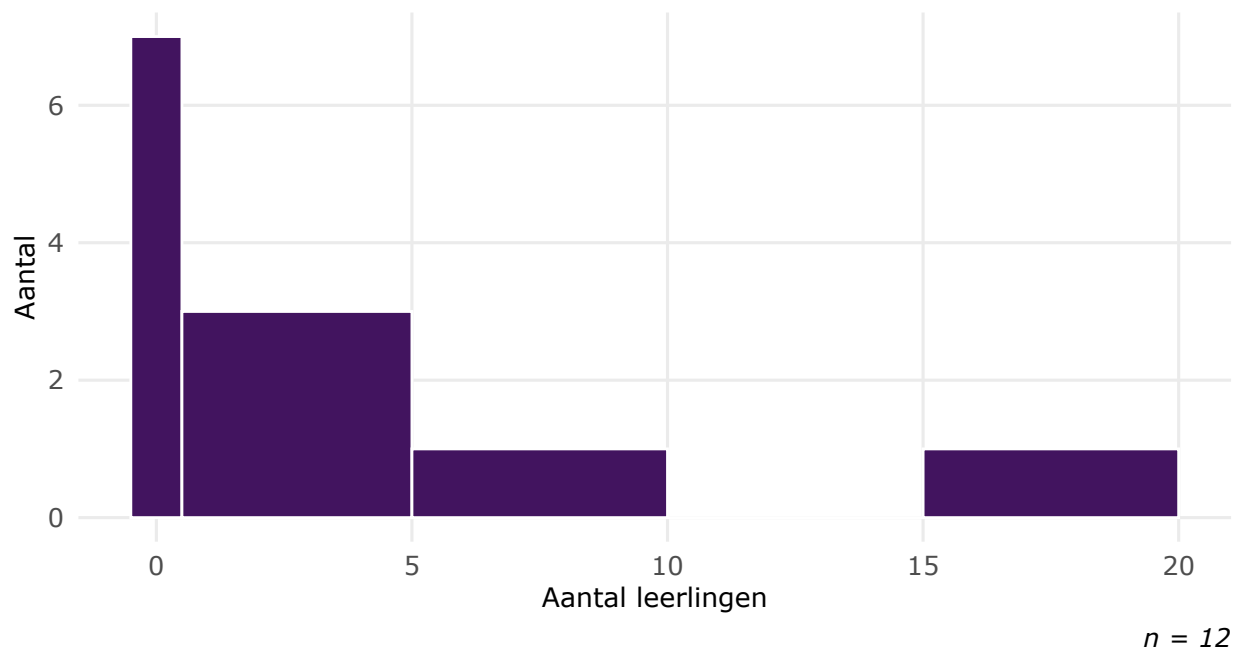
Ja Nee

n = 49

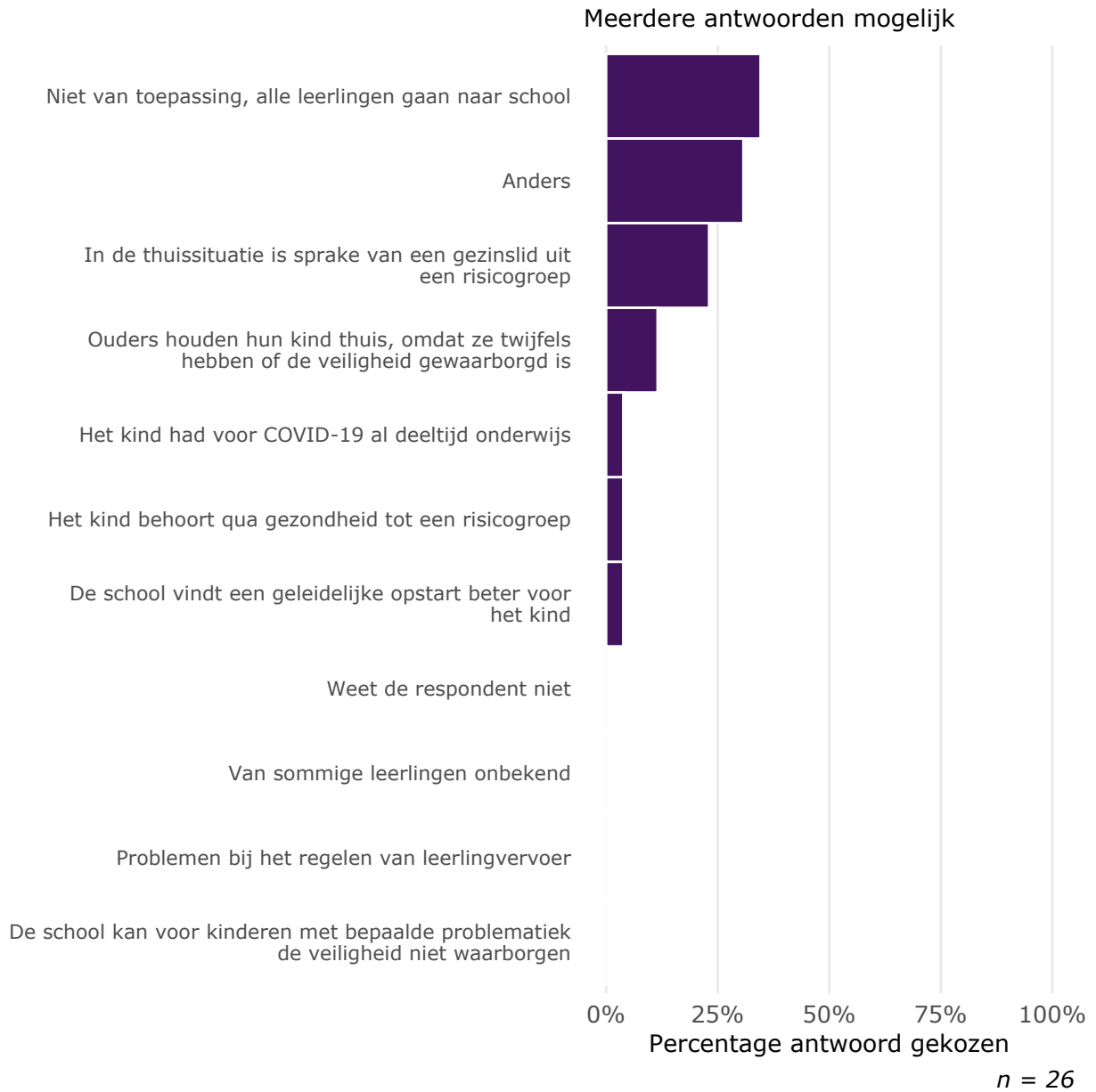
Hoeveel leerlingen hebben op dit moment nog geheel afstandsonderwijs?

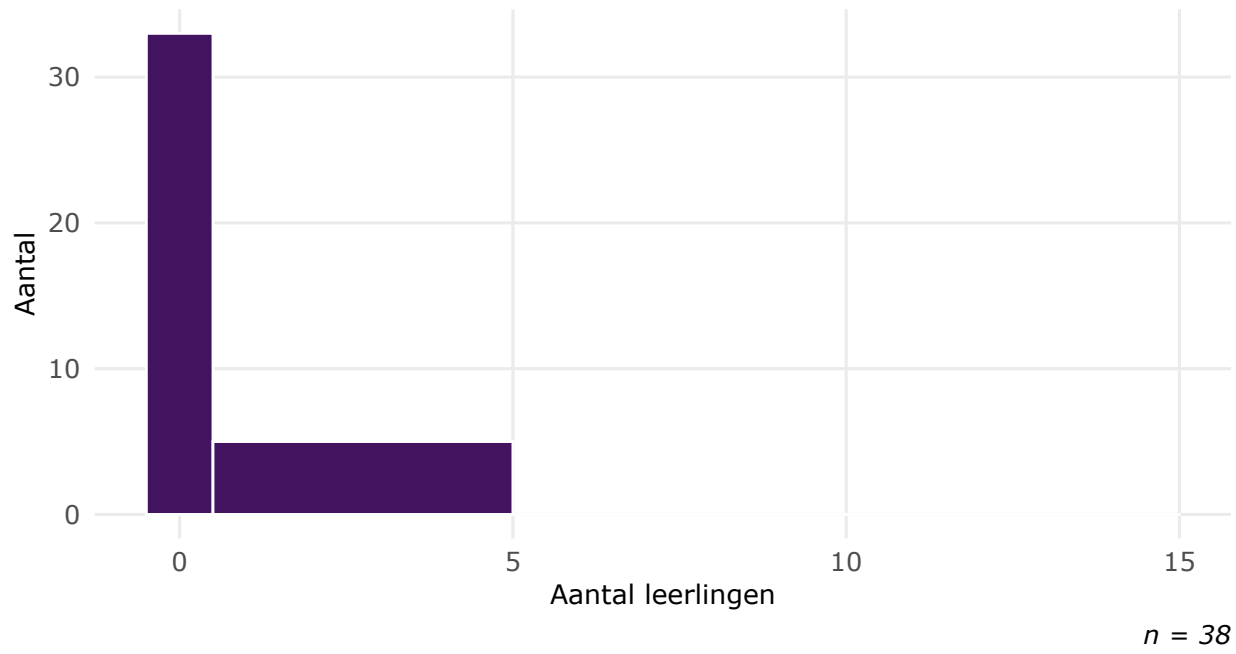
Hoeveel leerlingen hebben op dit moment nog gedeeltelijk afstandsonderwijs?

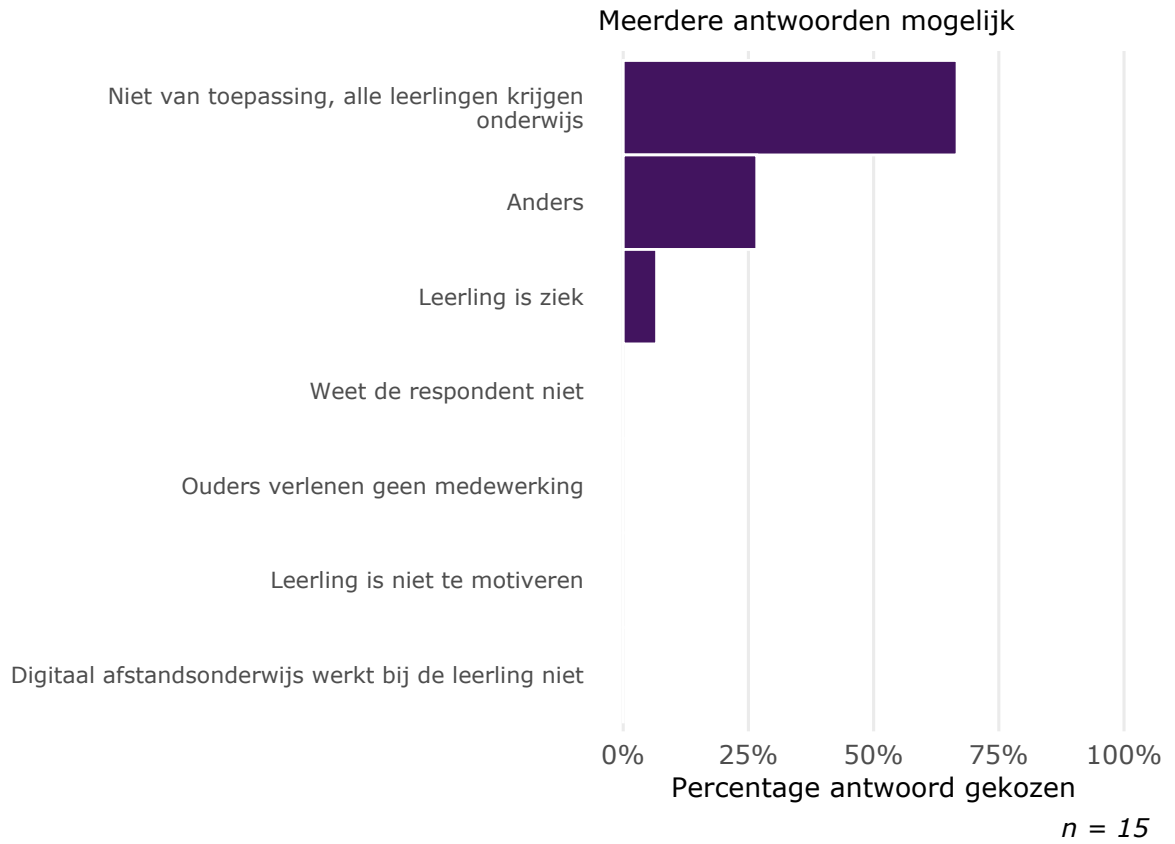
Als er leerlingen zijn die nog gedeeltelijk niet naar school komen, wat zijn hier de redenen voor?

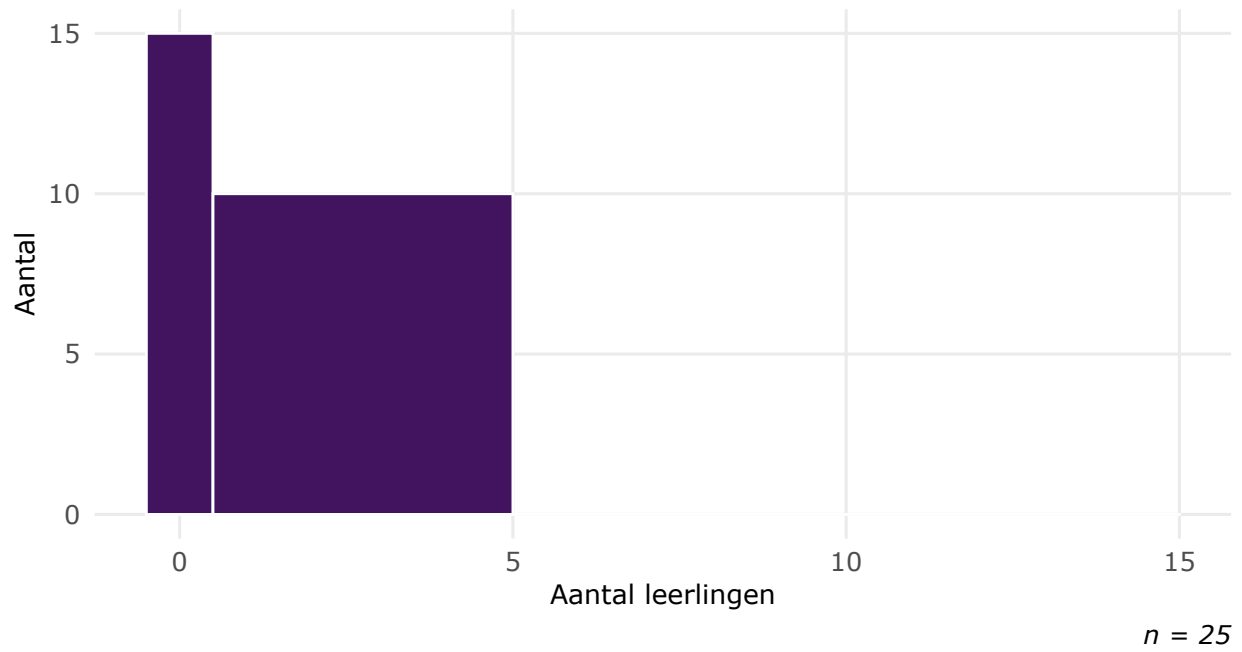
Hoeveel leerlingen hebben geen enkele vorm van onderwijs?

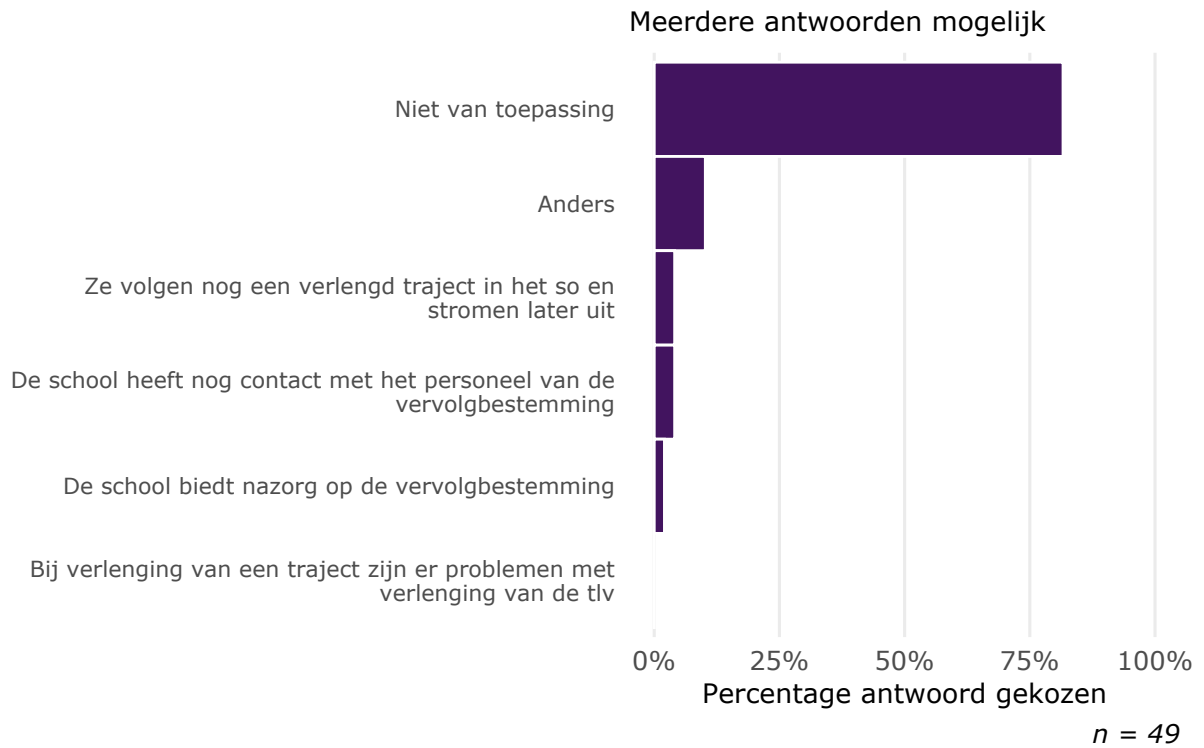
Als er leerlingen zijn die geen enkele vorm van onderwijs krijgen, wat zijn hier de redenen voor?

Bij hoeveel van deze leerlingen is de leerplichtambtenaar betrokken?

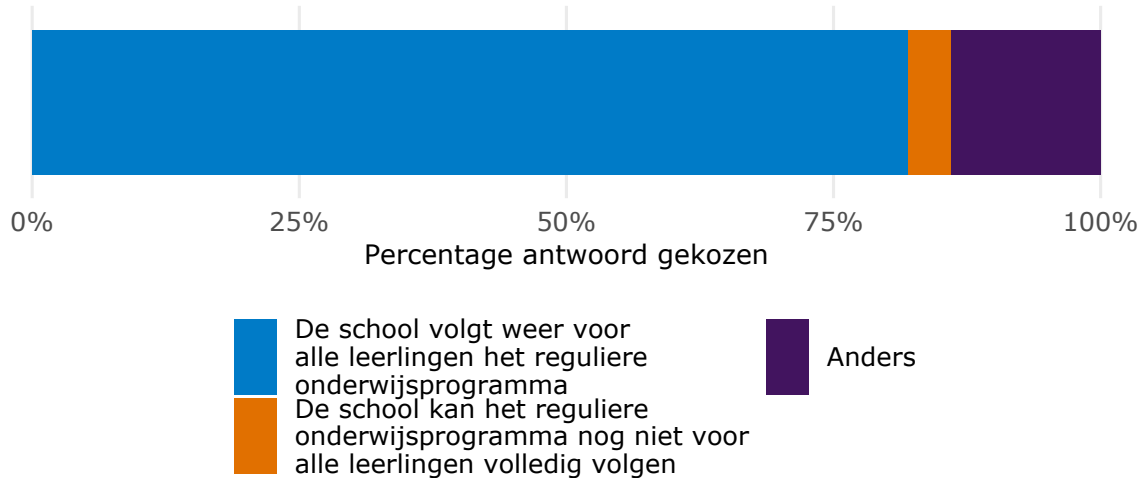

Zijn er bijzondere omstandigheden in het traject van schoolverlaters van schooljaar 2019/2020?

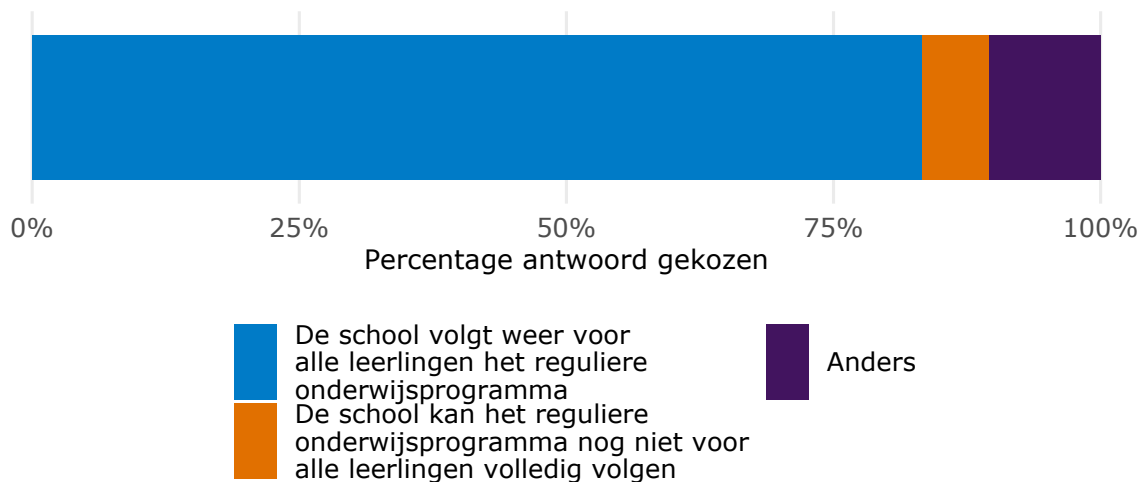
Onderwijsinhoud schooljaar 2020-2021

Hoe wordt de cognitieve onderwijsinhoud vanaf de start van het nieuwe schooljaar vormgegeven?

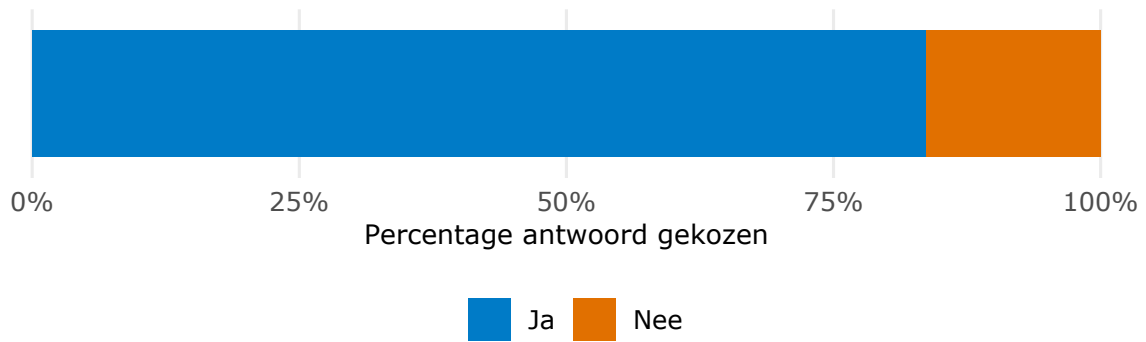
n = 50

Hoe wordt de sociale en emotionele onderwijsinhoud vanaf de start van het nieuwe schooljaar vormgegeven?

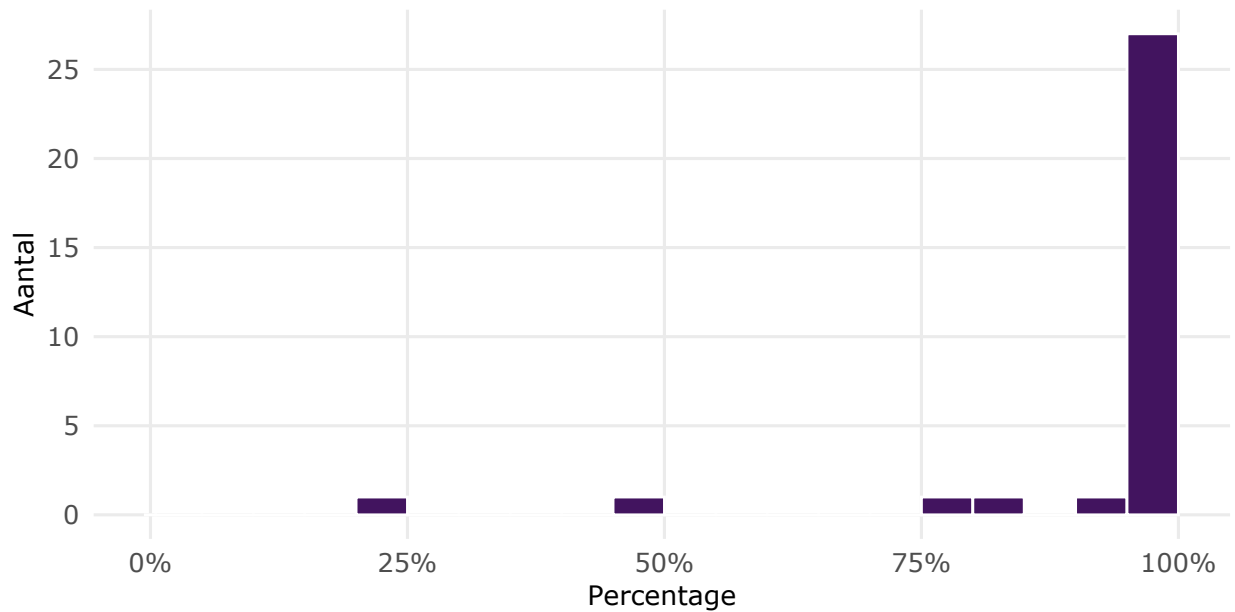
n = 48

Heeft de school de ontwikkeling van leerlingen recent in kaart gebracht?

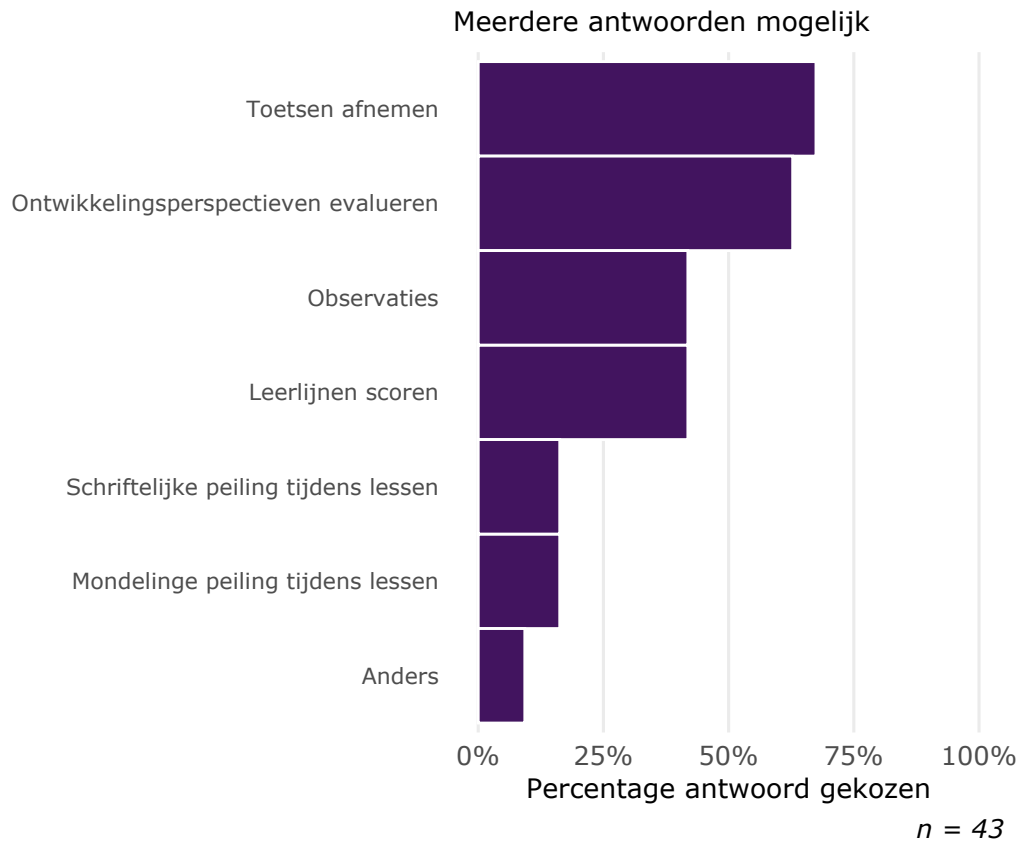
n = 49

Bij hoeveel procent van de leerlingen heeft de school de ontwikkeling van leerlingen recent in kaart gebracht?

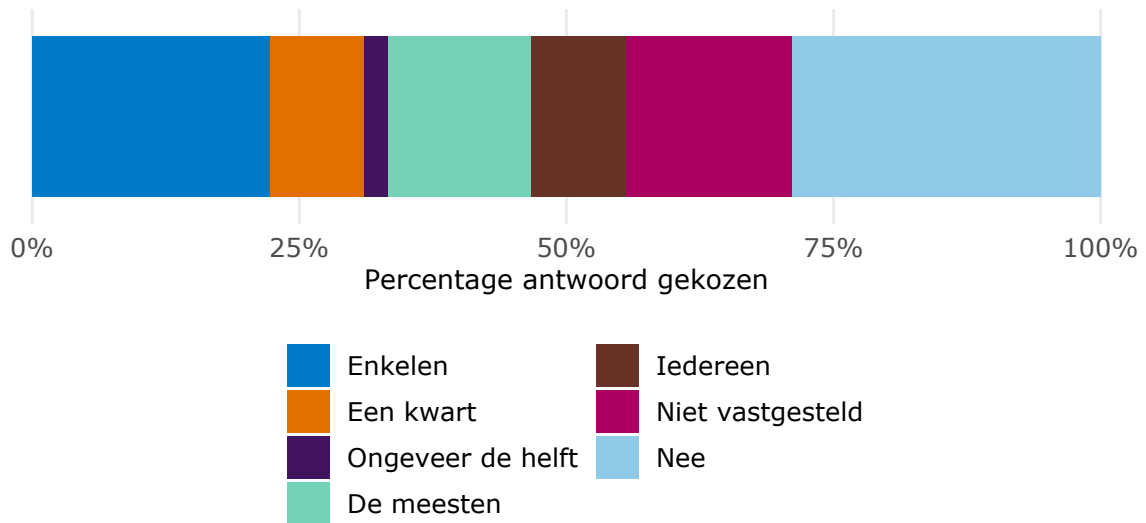

n = 32

Hoe heeft de school de ontwikkeling van leerlingen recent in kaart gebracht?

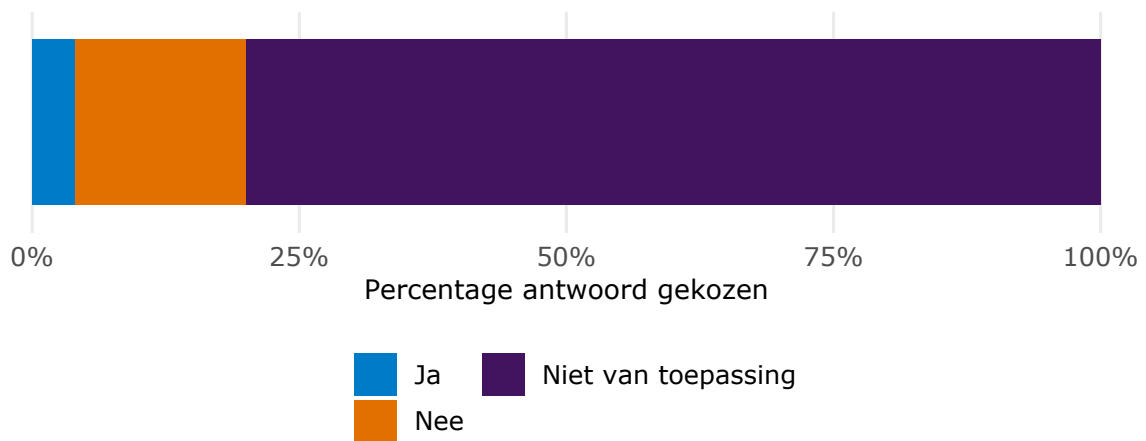

Heeft de school leerlingen die zich door de COVID-19-omstandigheden niet conform hun ontwikkelingsperspectief hebben kunnen ontwikkelen?

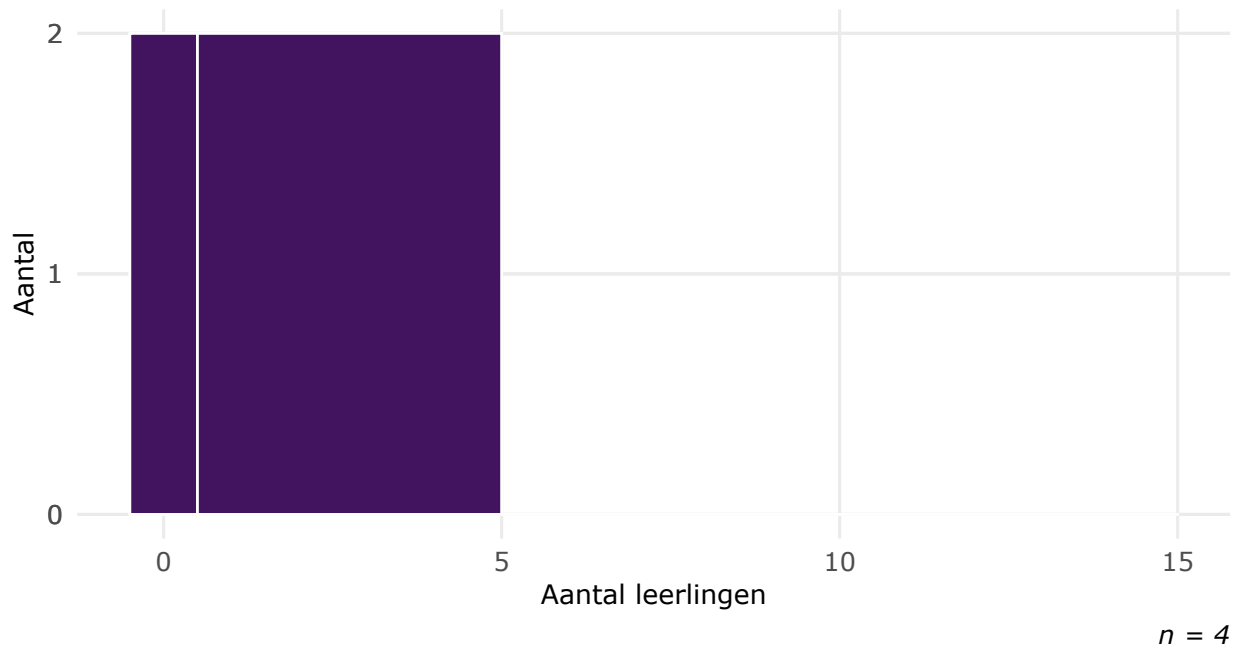
n = 45

Zijn er leerlingen blijven zitten?

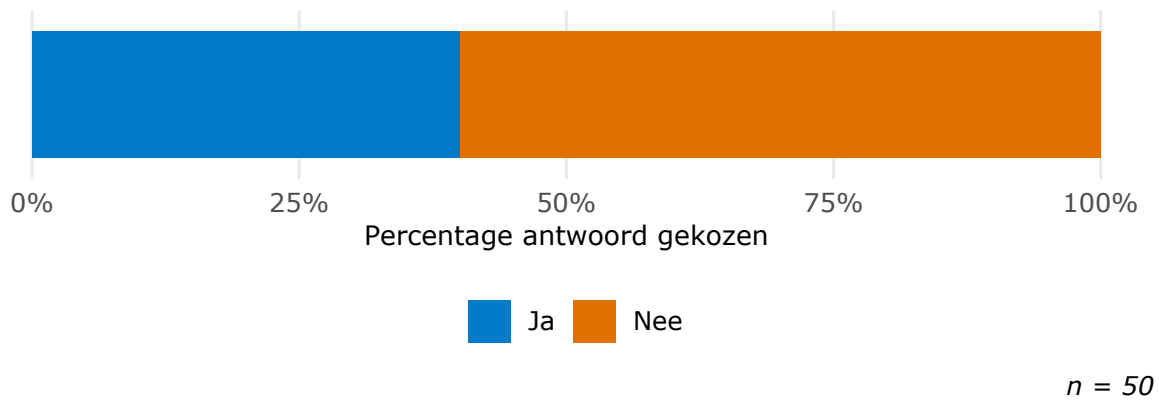

n = 50

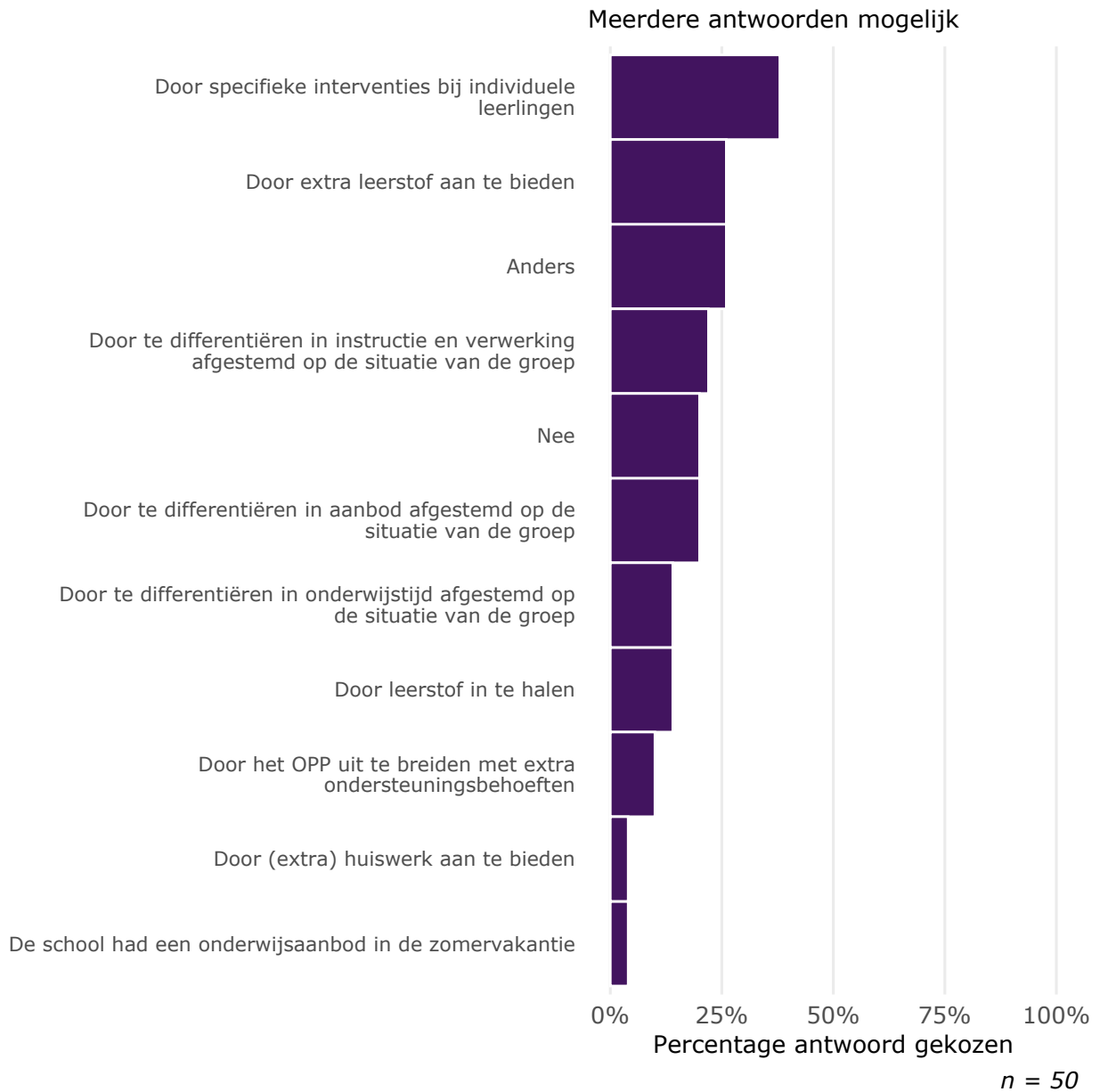
Hoeveel leerlingen bleven zitten?

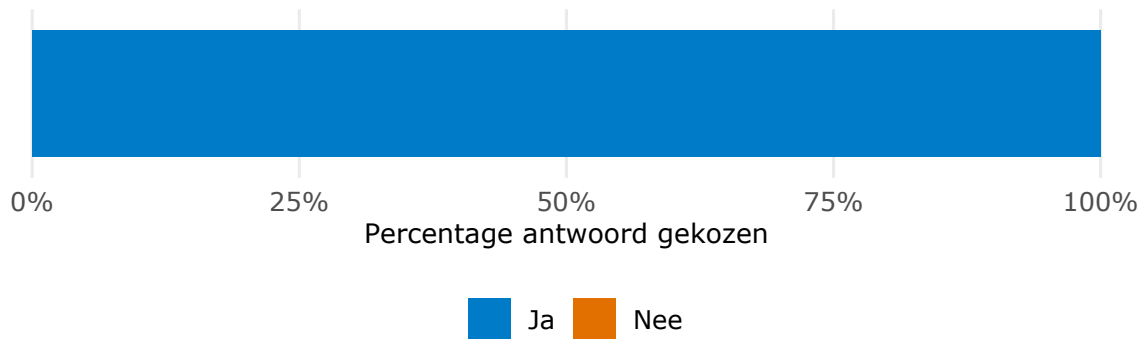
Heeft de school een aanvraag gedaan voor de subsidieregeling inhaal- en ondersteuningsprogramma's onderwijs 2020/2021?

Onderneemt de school acties om eventuele ontwikkelingsachterstand in te halen?

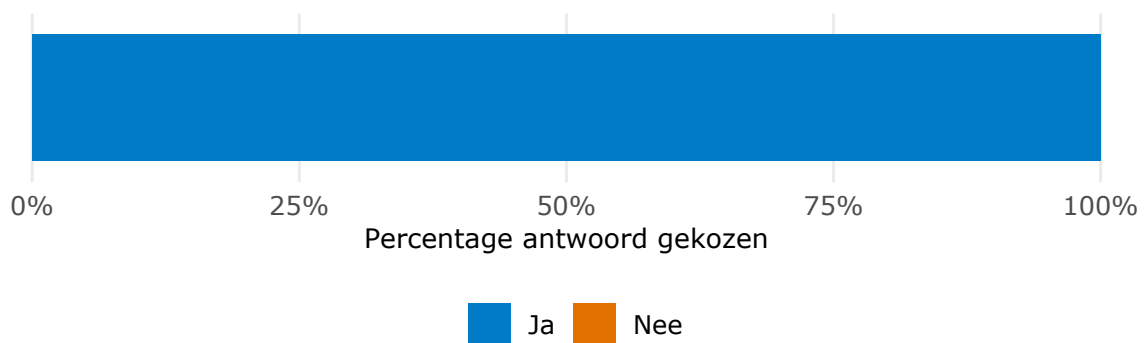

Wordt de cognitieve ontwikkeling van alle leerlingen weer op de gebruikelijke wijze gevolgd?

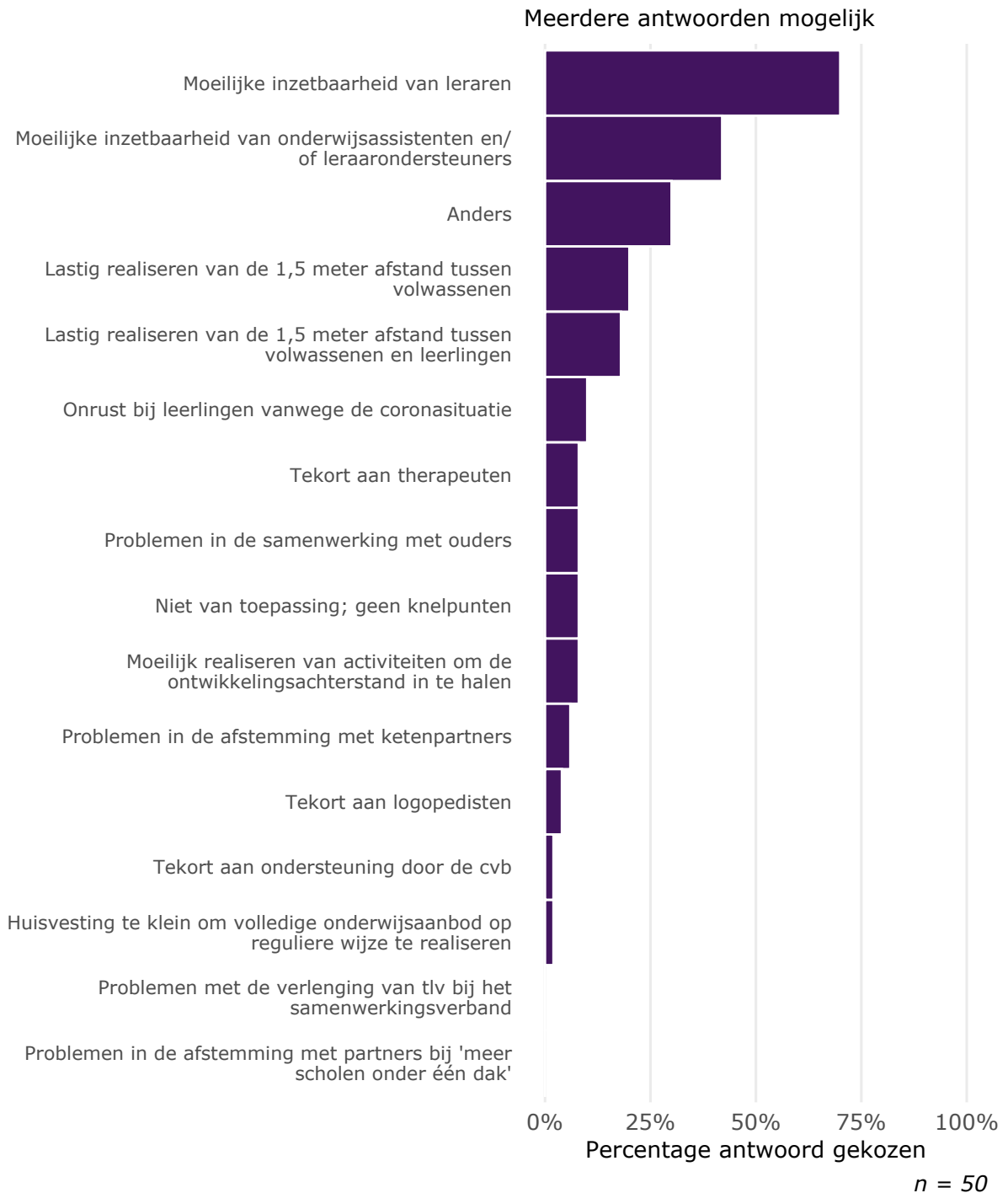
n = 47

Wordt de sociale en emotionele ontwikkeling van alle leerlingen weer op de gebruikelijke wijze gevolgd?

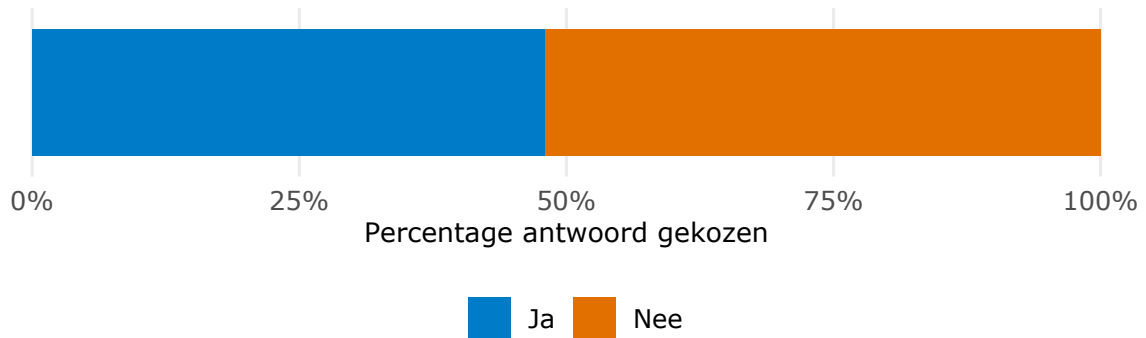
n = 49

Ervaart de school knelpunten bij het verzorgen van onderwijs sinds de start van schooljaar 2020/2021?

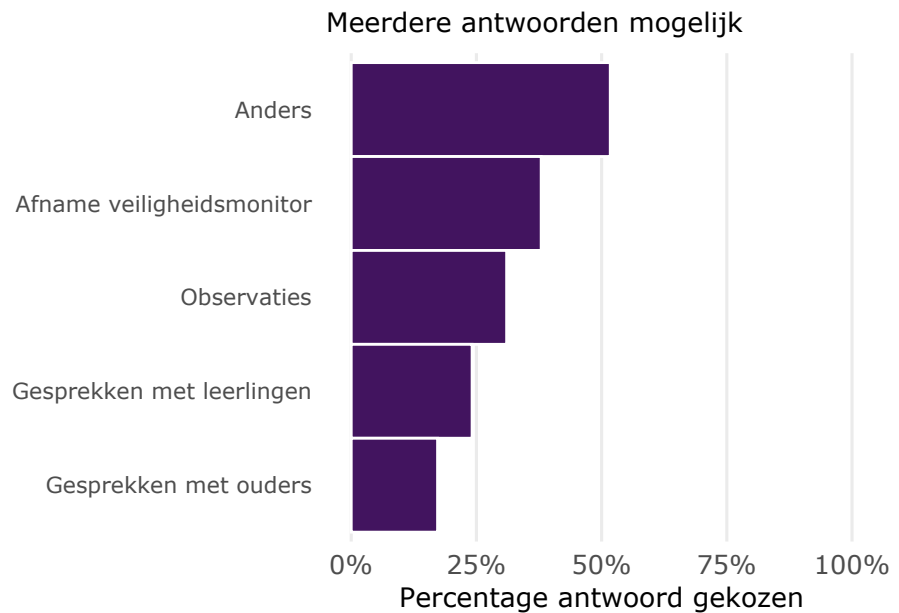
Veiligheidsbeleving

Heeft de school de actuele veiligheidsbeleving van de leerlingen in beeld gebracht?

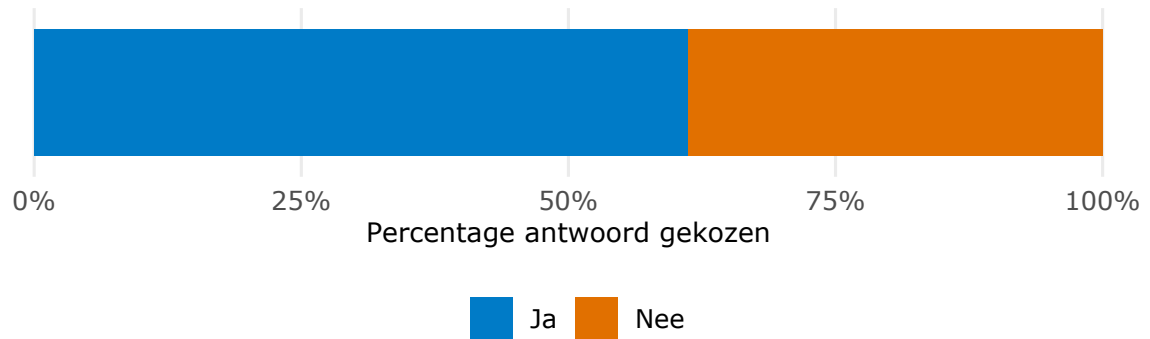
n = 50

Hoe heeft de school de actuele veiligheidsbeleving van de leerlingen in beeld gebracht?

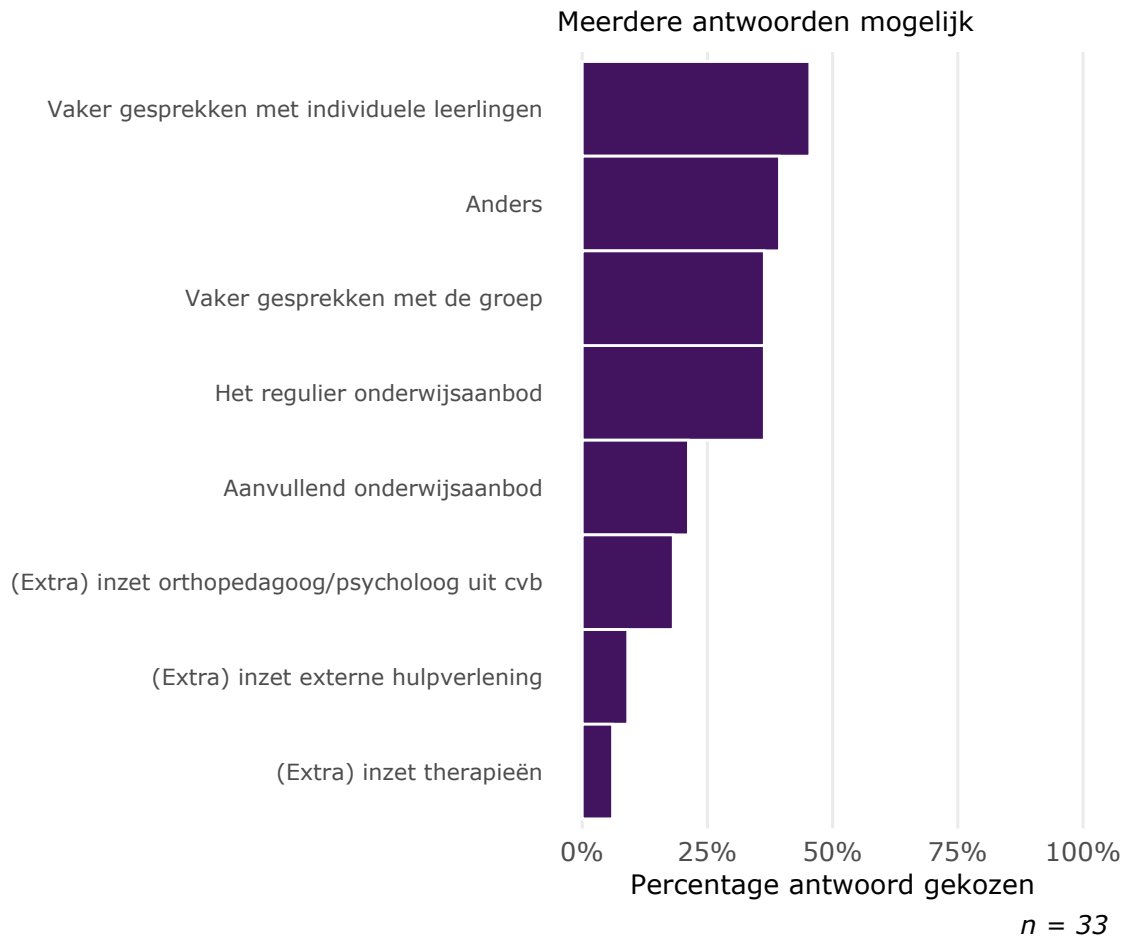

n = 29

Onderneemt de school acties om de veiligheidsbeleving van de leerlingen te verbeteren?

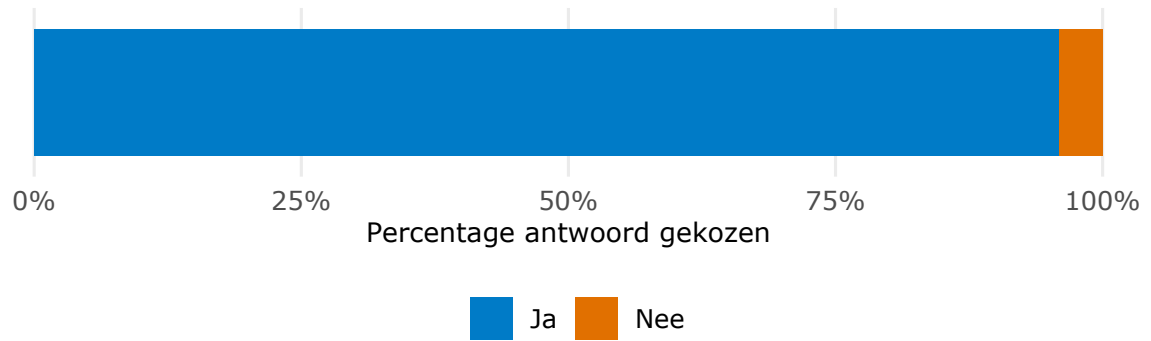

n = 49

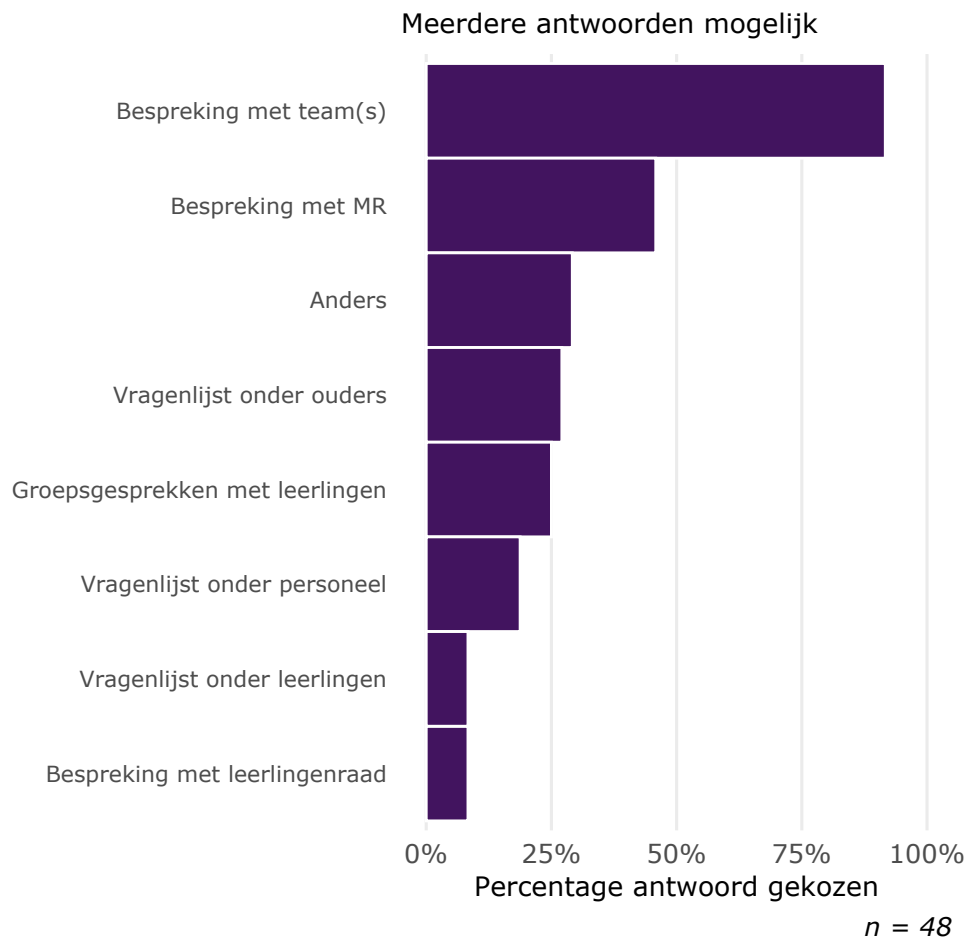
Op welke manier onderneemt de school acties om de veiligheidsbeleving van de leerlingen te verbeteren?

Evaluatie en verworvenheden

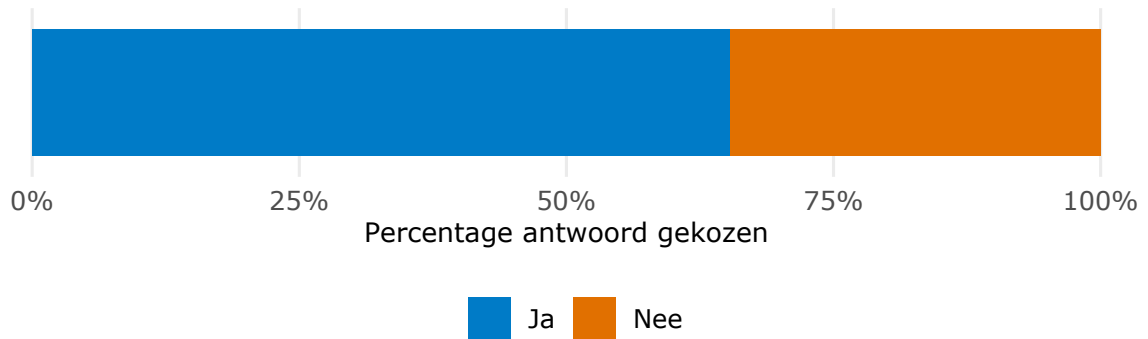
Heeft de school het onderwijs zoals verzorgd in de COVID-19-periode geëvalueerd?

n = 49

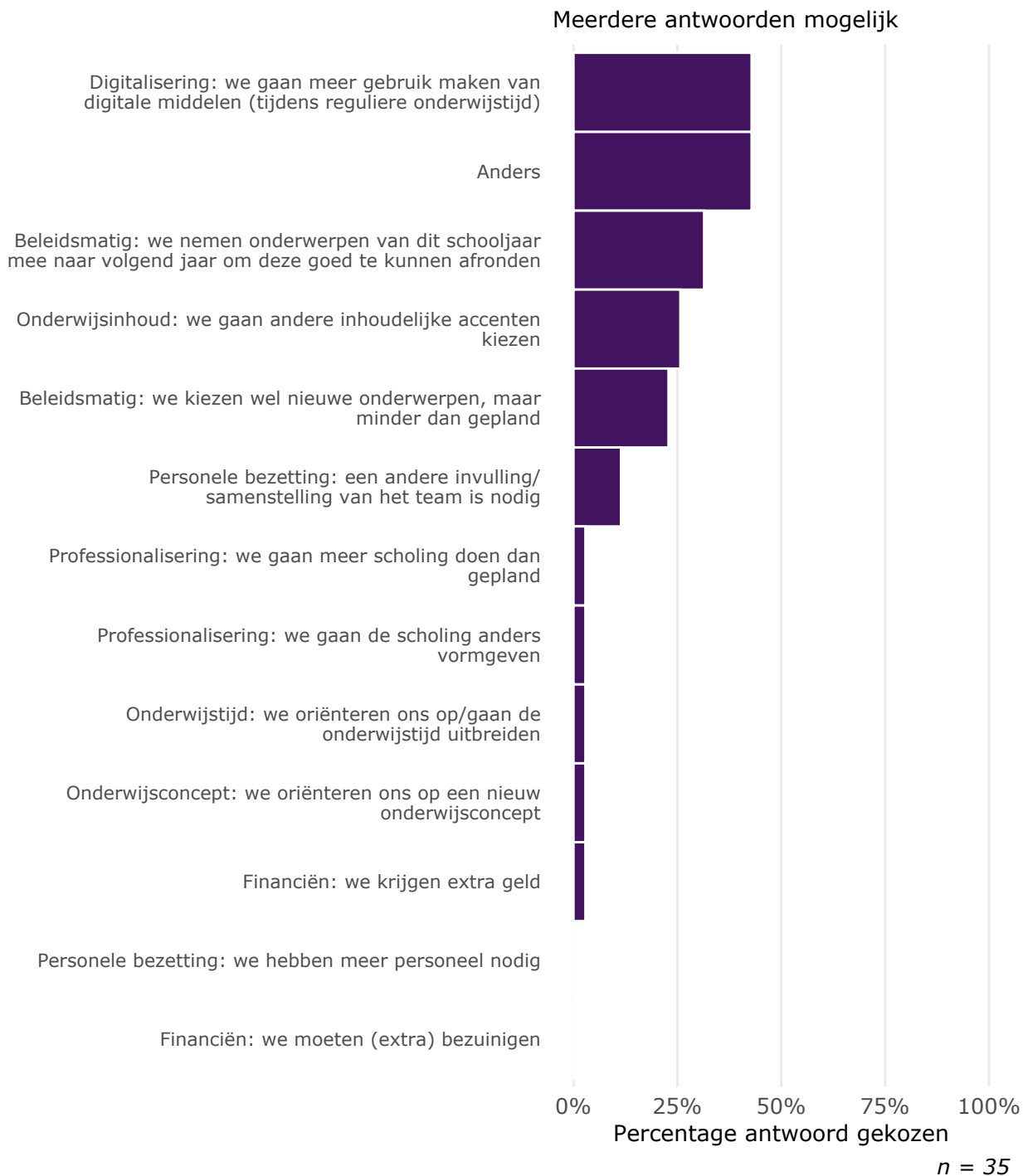
Hoe heeft de school het onderwijs zoals verzorgd in de COVID-19-periode geëvalueerd?

Leidt de evaluatie tot verbeter-/ontwikkelacties voor de (meer) jaarplannen van de school?

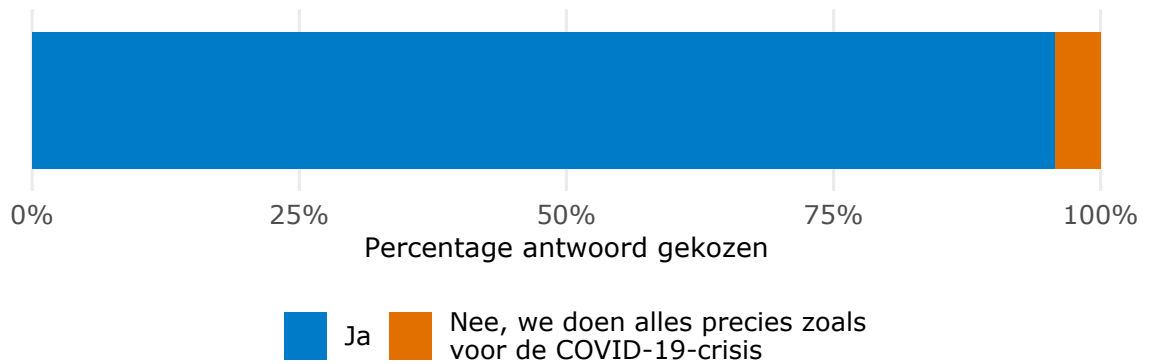

n = 49

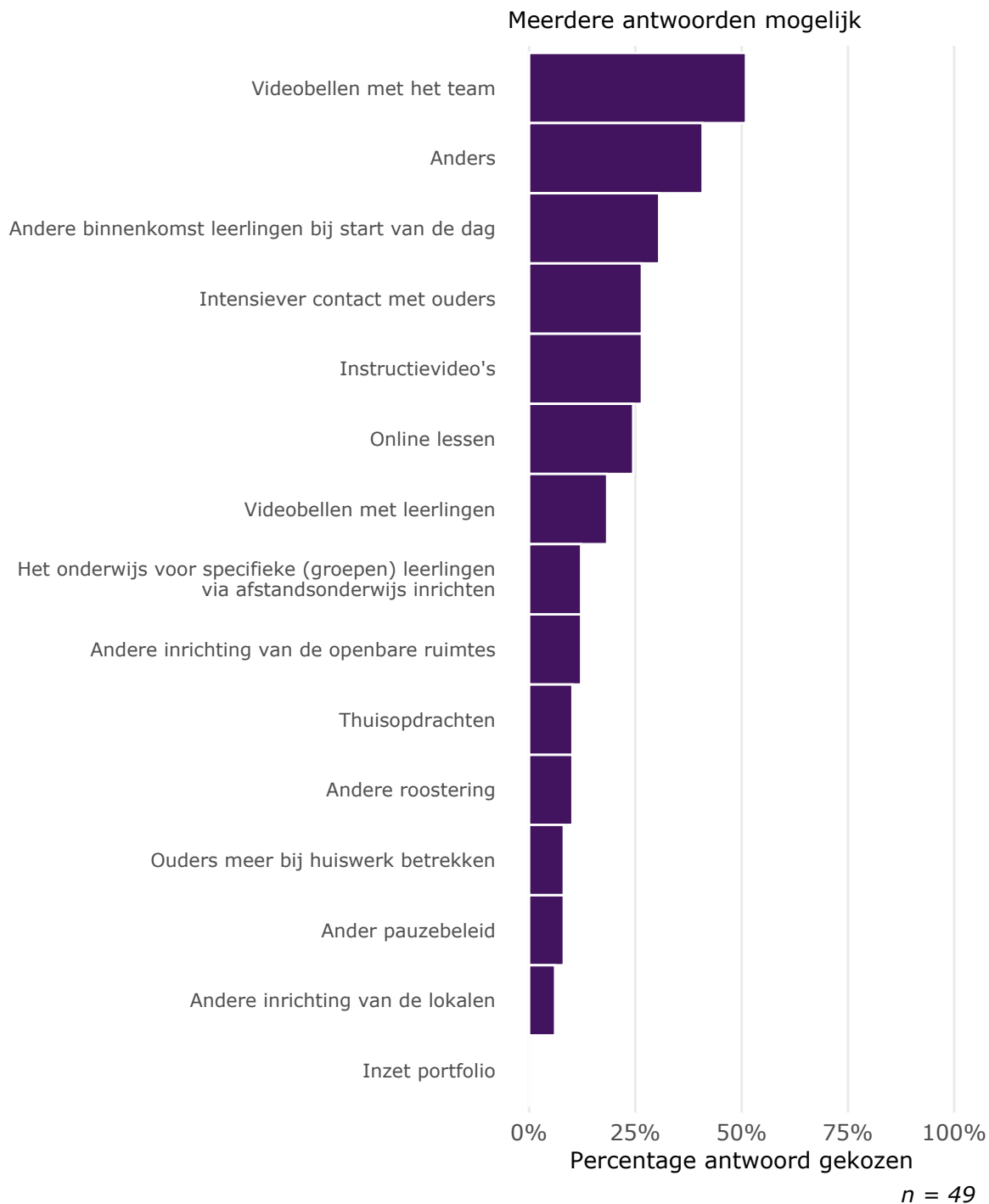
Op welke terreinen verwacht de school de plannen te wijzigen?

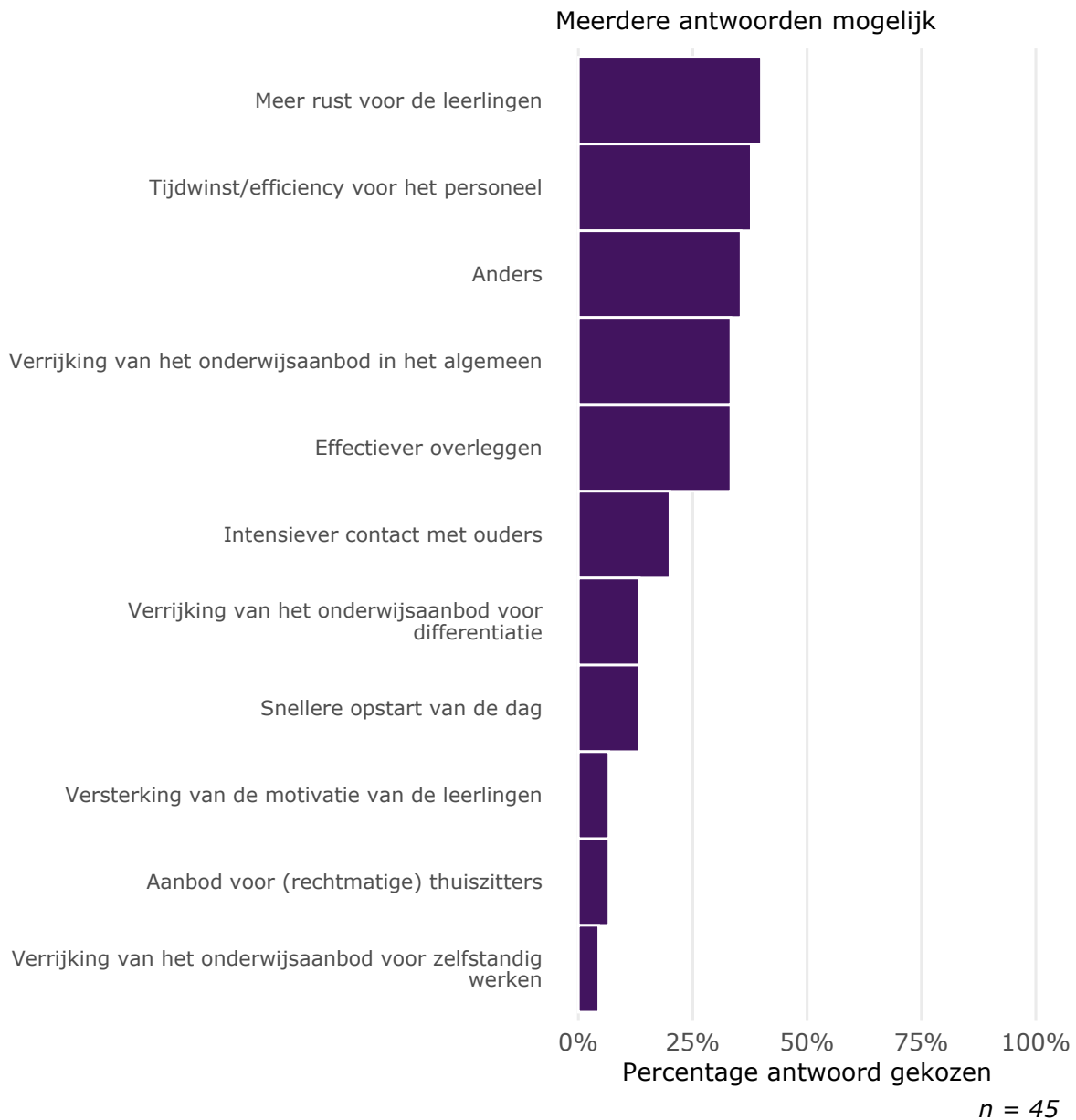

Zet de school dit schooljaar (digitale en/of andere) toepassingen die in de afgelopen tijd nieuw verworven zijn breder in?

n = 47

Welke (digitale en/of andere) toepassingen die in de afgelopen tijd nieuw verworven zijn zet de school dit schooljaar breder in?

Welke doelen bereikt de school met de nieuwe verworvenheden?

Terugkoppeling

Had de school baat bij de terugkoppeling van de tweede belronde op de website van de inspectie?

